

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vazba v trestním řízení

Plzeň 2016

Eliška Hánová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Eliška Hánová**

Osobní číslo: **R11M0091P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Vazba v trestním řízení**

Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Eduard Wipplinger**

katedra trestního práva

Plzeň 2016

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Vazba v trestním řízení zpracovala samostatně a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2016

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu diplomové práce JUDr. Eduardu Wipplingerovi za jeho vstřícný a obětavý přístup, podněty a odborné konzultace při zpracování této diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. HISTORICKÝ VÝVOJ VAZBY	3
2. 1. Středověká úprava vazby	3
2. 2. Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního.....	4
2. 3. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním	5
2. 4. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním	6
2. 5. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním	7
2. 6. Úprava vazby po roce 1989	7
3. VYMEZENÍ POJMU A ÚČELU VAZBY.....	11
4. ÚPRAVA VAZBY DE LEGE LATA	13
4. 1. Vazba útéková dle § 67 písm. a) TrŘ	14
4. 2. Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ.....	18
4. 3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ.....	20
4. 4. Kvalifikované (zprísňené) důvody vazby	22
4. 5. Zvláštní případy vazby.....	25
4. 5. 1. Vazba vydávací.....	25
4. 5. 2. Vazba při předávání osob do jiného členského státu EU.....	26
4. 5. 3. Vazba vyhošťovací	26
4. 5. 4. Vazba v řízení ve věcech mladistvých.....	27
4. 6. Rozhodování o vazbě.....	30
4. 6. 1. Rozhodnutí o vzetí do vazby.....	30
4. 6. 2. Rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení	31
4. 6. 3. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stádiu před soudem.....	33
4. 6. 4. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě	34
4. 7. Trvání vazby	35
4. 7. Vazební zasedání	37
4. 7. 1. Příprava vazebního zasedání dle § 73e TrŘ.....	38
4. 7. 2. Průběh vazebního zasedání.....	38
4. 8. Prostředky nahrazující vazbu.....	39
4. 8. 1. Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby.....	41
4. 8. 2. Písemný slib obviněného	42
4. 8. 4. Peněžitá záruka	43
4. 8. 5. Předběžná opatření.....	45
5. SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU VAZBY	47
6. ÚVAHY DE LEGE FERENDA	52

7. ZÁVĚR	54
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	56
8. 1. Komentáře, učebnice, monografie	56
8. 2. Odborné články	57
8. 3. Právní předpisy	58
8. 4. Judikatura.....	59
8. 5. Internetové zdroje	60
RESUMÉ	61

Seznam použitých zkratk

LZPS Listina základních práv a svobod

EÚLP Evropská Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod

MPOPP Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

ESLP Evropský soud pro lidská práva

TrŘ Zákon č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

ZSVM Zákon č. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

ZMJS Zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

1. ÚVOD

Ke zpracování mé diplomové práce jsem zvolila téma „Vazba v trestním řízení“. Institut vazby je velice aktuální a zajímavým tématem, které je i často medializováno vzhledem k různým kauzám. Jedná se o nejzávažnější zajišťovací prostředek, který trestní řád upravuje, jehož základním atributem je omezení osobní svobody, což je pro každou osobu jeden z nejcitelnějších zásahů do osobní sféry.

Citlivost této otázky se odráží i v právní úpravě, která více či méně měnila svoji podobu společně s novelami trestního řádu. Právě kvůli tak citelnému zásahu, by měla být vazba užívána pouze v krajních případech a podmínky jejího uložení musí být velmi jasně a přesně stanoveny.

Velmi často je tento zajišťovací prostředek lidmi považován za obdobu trestu, a přitom se jedná o nezbytné omezení občanských práv obviněného a je ovládán zásadou presumpce neviny, je tedy nutné pohlížet na obviněného jako na nevinného, a to až do právní moci odsuzujícího rozsudku.

Mezi zásady, které jsou používány ohledně vazby, patří zásada přiměřenosti, princip subsidiarity a také princip proporcionality. Základní lidská práva a svobody garantované Ústavou, Listina základních práv a svobod, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a mnohé další mezinárodní smlouvy musí být vždy respektovány a zasahovat do nich lze pouze v nutných případech a jedině na základě zákona.

V trestním řádu nenajdeme definici termínu „vazba“, ale přináší nám popis tohoto institutu i podmínky a důvody, na základě kterých je možné obviněného omezit na osobní svobodě.

Diplomová práce je rozdělena na úvod, 5 kapitol a závěr.

Předmětem první kapitoly je historický vývoj vazby. Druhá kapitola vymezuje pojem a účel vazby. Třetí kapitola popisuje důvody vazby, rozhodování o vazbě a úpravu vazebního zasedání a dále se zabývá prostředky nahrazující

vazbu, které jsou potřebné, jelikož by vazba měla být využívat subsidiárně. Čtvrtá kapitola se zabývá srovnáním se zahraniční úpravou vazby. Obsahem páté kapitoly jsou úvahy de lege ferenda, prostřednictvím jichž se pokusím o navrhnout, jak by mohla vypadat právní úprava vazby v budoucnu, a zaměřím se na připravovanou rekonstrukci trestního práva procesního.

Východiskem mé diplomové práce budou odborné publikace, které pojednávají o daném tématu, dále odborné články obsažené v periodikách, které se zaměřují především na trestní právo. Také se budu snažit podpořit judikaturou ČR ty skutečnosti, které jsou obsaženy v této práci.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ VAZBY

Pokud bychom chtěli najít první zmínky o tomto institutu, musíme se vrátit o více jak 3000 let zpět do Starého Egypta. Vůbec k prvnímu využití institutu vazby došlo okolo roku 1100 př. n. l. v egyptském Nesétu, jakožto prostředku k zajištění zločinců pro potřeby vyšetřování.¹

2. 1. Středověká úprava vazby

Pro období středověku byla charakteristická zásada vyšetřovací, typická pro inkviziční proces. Soudce vyhledával a prováděl důkazy ve prospěch i neprospěch obžalovaného a nakonec i ve věci rozhodoval o jeho vině či nevině. V klasickém inkvizičním procesu byla zcela nedostatečně zajištěna obhajoba obžalovaného, který byl jen předmětem řízení, a ne jeho stranou. Dokazování prováděl soudce na základě písemných důkazů a tortury. Tortura neboli právo útrpné se stalo klasickým symbolem inkvizičního procesu. Byla založena na použití fyzického násilí, kterým bylo vymáháno přiznání obviněného. Doznání na mučidlech bylo považováno za rozhodující důkaz, tzv. korunu důkazů a nahrazovalo jiné důkazy, zejména svědectví.²

I když se v inkvizičním procesu projevovala zásada presumpce nevinny, s vazebně stíhanými bylo zacházeno jako s vězni. V případě obvinění z těžšího trestného činu byla vazba obligatorní. Obrovský vliv na chápání institutu vazby měla filosofie přirozenoprávní školy, která na člověka vzhlíží jako na subjekt právních vztahů. Důsledkem tohoto myšlenkového zlomu je fakt, že se vazba změnila z obligatorního na převážně fakultativní institut, a to ve většině evropských států.

¹ CÍSAŘOVÁ, D. Princip presumpce nevinny. *Socialistická zákonnost*, 1968, č. 1.

² HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. Praha: C.H.Beck, 2001, s. 229

2. 2. Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se zavádí nový řád soudu trestního

Zákon č. 119/1873 ř. z., Rakouský trestní řád, ze dne 23. května 1873 patřil mezi průlomovou právní úpravu a byl inspirován přirozenoprávní školou. Jeho autorem byl ministr spravedlnosti Julius Glaser, podle něhož byl také někdy nazýván.³ Glaserův trestní řád byl velice povedeným zákonodárným dílem, o čemž svědčí i jeho dlouhá účinnost - u nás platil až do roku 1950, v Rakousku jeho podstatná ustanovení platí dodnes.⁴

Výkon vazby upravoval v ustanoveních § 183 - § 189. Mezi klady tohoto zákona patří skutečnost, že celkem důsledně pamatoval na ochranu obviněného. Například v § 183 tohoto zákona je ustanoveno, že vyšetřovací vazba, jakož i prozatímní zajištění by měly být vykonány za všemožného šetření osoby a cti obviněného.⁵

Touto úpravou byla nově zakotvena zásada volného hodnocení důkazů a v neposlední řadě také principy ústnosti a veřejnosti. Uložit vazbu obligatorně bylo možné za nejtěžší trestné zločiny, kdy obviněnému hrozil trest smrti nebo trest odnětí svobody s dolní hranicí 10 let, fakultativně bylo možné uložit vazbu jen v případě nezbytně nutných.

Trestní řád znal dva druhy vazby, prozatímní a řádnou vyšetřovací vazbu. Zároveň mohla být vazba uložena i kvůli procesní neposlušnosti obviněného a pak se jevila jako trest pro neposlušnost.⁶

Rozlišení mezi těmito dvěma druhy lze spatřovat v tom, že konečným výsledkem prozatímní vazby bylo, aby byl obviněný dodán k výslechu k příslušnému vyšetřujícímu soudci. Jakmile byl účel splněn, musela být

³ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednání trestní věci v řízení před soudem*. 1. vydání. Praha : LexisNexis CZ s.r.o., 2005, s. 10

⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 20

⁵ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 671. ISBN 80-7179-817-7.

⁶ STORCH, F. *Řízení trestní rakouské*. II. díl. Praha : J. Otto, 1897, s. 7.

prozatímní vazba ukončena. Z toho důvodu byla prozatímní vazba omezena krátkými lhůtami, nad které nesměla být prodlužována, a to i za situace, že její důvod trval. Oproti tomu u řádné vyšetřovací vazby mohl být obviněný zbaven osobní svobody na celou dobu, po kterou trval důvod vazby, a to tedy i po celé trestní řízení. Dále se odlišovaly tím, že řádná vyšetřovací vazba mohla být uvalena jen soudcem ze zákonných důvodů. Mezi další rozdíly patřily podmínky. Podmínkou prozatímní vazby bylo podezření z trestného činu. Podmínkou řádné vyšetřovací vazby bylo, že obviněný zůstal podezřelým z trestného činu i po výsledku vyšetřujícím soudcem, musel zde být vyšší stupeň podezření.⁷

Dle § 191 zákona č. 119/1873 ř. z. mohl být náhradním opatřením vazby slib, spočívající v tom, že se obviněný zdržoval na určitém místě do té doby, než bylo skončeno trestní řízení, nesměl se skrývat nebo jiným způsobem ztěžovat vyšetřování, za nedodržení slibu mu hrozila sankce vrácení do vyšetřovací vazby. Podle § 192 až § 194 zákona č. 119/1873 ř. z. mohlo dojít k nahrazení vazby kaucí v případech, kdy nešlo o zločin, za který bylo možné uložit trest smrti nebo trest odnětí svobody ve výši nejméně pěti let a byl zde dán důvod útěkové vazby dle § 175 bodu 2 zákona č. 119/1873 ř. z.. Kauci měla na starost vyměřit poradní komora, s ohledem na účinky trestného činu, k poměrům zatčené osoby a ke jmění toho, kdo jistotu dává. Realizace kauce byla možná v hotovosti, v cenných papírech nebo v podobě zástavy k nemovitosti. Jestliže se obviněný vzdálil z místa trvalého bydliště bez dovození anebo se nedostavil na výzvu k soudu do tří dnů, byla kauce prohlášena za propadlou.⁸

2. 3. Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním

Po 77 letech byl v roce 1950 přijat nový trestní řád č. 87/1950 Sb., jímž došlo k hrubému poškození celé struktury trestního procesu. Na základě tohoto právního předpisu byla největší váha přisouzena přípravnému řízení, ovládaného policií, která měla rozsáhlou řadu pravomocí.

⁷ SOLNAŘ, V. *Učebnice trestního řízení platného v zemi české a moravskoslezské*. 1. vydání. Praha : Melantrich, 1946, s. 38.

⁸ Zákon č. 119/1873 ř.z., řád soudu trestního

Vyšetřování v trestním řízení bylo svěřeno do rukou prokurátora, ten také rozhodoval o vazbě. Proti rozhodnutí prokurátora byla dle § 105 zákona č. 87/1950 Sb. přípustná stížnost, která neměla odkladný účinek. Došlo také k rozšíření důvodů vazby. Obligatorní vazba musela být dle § 96 zákona č. 87/1950 Sb. použita v případě, že se konalo trestní řízení ve věci podezření z trestného činu, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí či trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činila nejméně 10 let. Důvodem pro uložení fakultativní vazby mohly být ty možnosti, kdy se dalo předpokládat, že obviněný uprchne, že bude působit na svědky nebo na spoluobviněné anebo jinak stěžovat vyšetřování a také, že znovu spáchá trestný čin. Zákon neobsahoval žádné ustanovení o délce trvání vazby, ani i o způsobu, jakým se mělo rozhodovat o jejím prodloužení.⁹

2. 4. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

Nový trestní řád č. 64/1956 Sb., byl přijat 19. prosince 1956 a jeho úkolem bylo napravit největší nedostatky trestního procesu. Mezi nejzásadnější změny patřily rozšíření práv obhájce, zesílení dozoru prokurátora nad přípravným řízením a mimo jiné také zavedení zákonných lhůt pro trvání vazby a vyšetřování.¹⁰

Tato právní úprava rozlišovala mezi prozatímní vazbou a vazbou. Dle § 77 zákona č. 64/1956 Sb. směla být osoba podezřelá ze spáchání trestného činu vzata do prozatímní vazby, jen pokud zde byl některý z důvodů vazby dle § 79 zákona č. 64/1956 Sb. a věc nesnesla odkladu. Obligatorní vazba byla zrušena a nově byla součástí ustanovení o výkonu vazby její maximální délka trvání, jež byla určena na 2 měsíce v přípravném řízení, výjimečně s možností prodloužení, a to nadřízeným prokurátorem.¹¹

⁹ RŮŽIČKA, M, ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 149.

¹⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 30

¹¹ RŮŽIČKA, M, ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 162

2. 5. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Dne 29. listopadu 1961 byl přijat zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Jednalo se o přelomový předpis, týkající se trestního práva procesního. Byl vytvořen ve velké časové tísní, a proto byl nedlouho po jeho přijetí vystaven kritice, která nabádala ke změnám.¹²

Kritika se týkala především toho, že i obžalovaný, který byl vzat do vazby, měl být považován za nevinného a účelem vazby je, aby byl podezřelý izolován od společnosti kvůli úspěšnému dokončení trestního stíhání.

Lze však říci, že právní úprava vazby navazovala do určité míry na předchozí právní úpravu, kdy bylo opět možné vzít do vazby jen osobu, proti které bylo zahájeno trestní stíhání a důvody, pro něž mohl být obviněný vzat do vazby, byly shodně rozděleny na vazbu útěkovou, dle § 67 písm. a), vazbu koluzní, dle § 67 písm. b) a na vazbu předstižnou, dle § 67 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb. a tímto novým trestním řádem již nebyla obnovena vazba obligatorní.

Rozhodování o vazbě zůstalo v rukách soudů, u přípravného řízení prokurátorovi. Co se týče délky vazby, ta byla tímto zákonem stanovena na 2 měsíce a v nutných případech mohl dojít k prodloužení o jeden měsíc a to nadřízeným prokurátorem.

Během následujících let, především po roce 1989, došlo k mnoha novelizacím trestního řádu, které ovlivnily i samotný institut vazby.

2. 6. Úprava vazby po roce 1989

Po událostech, díky kterým došlo ke změně společenských poměrů v tehdejší ČSSR v roce 1989, byla převzata trestně právní a trestně procesní úprava, kterou byl trestní zákon č. 140/1961 Sb. a trestní řád č. 141/1961 Sb. Ten

¹² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 30. ISBN 80-7179-678-6.

byl tedy stále účinný, ale v průběhu nadcházejících let došlo k mnoha změnám tohoto předpisu, které byly z velké části ovlivněné přijetím nové Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod.

Mezi nejzásadnější zákony, které novelizovaly trestní řád po roce 1989, patří zákony č. 159/1989 Sb., 178/1990 Sb., 303/1990 Sb., 558/1991 Sb., 292/1993 Sb., 15012/1995 Sb. a 166/1998 Sb., tzv. velká novela trestního řádu 265/2001 a dále pak 539/2004. Tyto novelizace, které byly ovlivněny nově nastoleným demokratickým režimem, byly vydány v krátké době a došlo jimi k mnoha úpravám ohledně institutu vazby, zejména byly zúženy podmínky, které tu musí být, aby mohl být obviněný vzat do vazby.

Novela, která byla provedena zákonem č. 159/1989 Sb., se dotkla jenom jednoho ustanovení TrŘ a to § 71, který řeší trvání vazby. Do té doby platilo, že o vzetí do vazby a o prodlužování v přípravném řízení rozhodoval příslušný prokurátor, délka trvání vazby nebyla časově omezena. Rozhodování prokurátora v přípravném řízení bylo ponecháno, ale došlo k první zásadní změně v trvání vazby. Bylo zde stanoveno, že doba trvání vazby nesmí být delší než dva roky, a pokud v této lhůtě není podána obžaloba, obviněného je nutné propustit na svobodu. Ustanovení o trvání vazby bylo pozdějšími novelami trestního řádu dále opakovaně upravováno.

Zákonem č. 178/1990 Sb. byl zaveden místo dříve používaného příkazu k dodání do vazby nový a výstižnější termín “příkaz k zatčení“ (§69). Dále tato novela upravila, že zadržená osoba si může zvolit obhájce a během doby, kdy byl zadržen, se s ním mohl radit. Na jeho základě došlo k rozšíření možností nahrazení vazby. Nově zde byl institut peněžitě záruky za vazbu. Tato záruka mohla být uložena od částky 10 000 do 1 000 000 Kč (§ 73a). Jestliže záruku složila jiná osoba než obviněný, mohla od ní odstoupit. Proti rozhodnutí o peněžitě záruce bylo možno podat stížnost.¹³

Novela č. 558/1991 Sb., byla reakcí na nově přijatý ústavní zákon č. 23/1991 ze dne 9. ledna 1991, kterým se zakládá Listina základních práv a svobod. Nově bylo rozhodování o vazbě v pravomoci soudu na základě návrhu

¹³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s.206. ISBN 80-7179-817-7.

prokurátora a soud musel o vazbě rozhodnout do 24 hodin od předání zadrženého soudu. Základem rozhodnutí byly důvodné skutkové okolnosti, které dostatečně zdůvodňovaly uložení vazby. V rukách prokurátora zůstala oprávnění rozhodovat o prodloužení vazby a o propuštění z vazby. V případech, kdy vazba nebyla důvodná, musel být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu. Doba trvání vazby neměla být delší než rok, pokud by do té doby nebyla podána obžaloba, prokurátor musel propustit obviněného na svobodu.

Zákonem č. 292/1993 Sb. byl prokurátor přejmenován na státního zástupce. Orgány činné v trestním řízení měli ve vazebních věcech postupovat co nejrychleji. Celková maximální délka trvání vazby byla stanovena na tři roky a u zvláště závažných trestných činů na čtyři roky (§ 71 odst. 4). Byl zde upřesněn postup přijetí nabídky peněžité záruky a dále byl zrušen její horní limit.

Zákon č. 152/1995 Sb. přinesl změny ohledně důvodů vazby koluzní a předstízně. V zákonném znění koluzního důvodu vazby se za spojení "působit na" přidala slova "dosud soudem nevyslechnuté". V této novele bylo přeneseno rozhodování o prodloužení vazby nad 2 roky z Nejvyššího soudu na Vrchní soudy, návrh podával státní zástupce, jestliže došlo k zamítnutí návrhu, rozhodoval o stížnosti Nejvyšší soud. Tato úprava byla velmi komplikovaná a problematická, a proto byla brzy opět novelizována.

V tomto zákoně v návaznosti na ústavní zákon č. 162/1998 Sb., kterým byla změněna Listina základních práv a svobod, byla zvýšena časová lhůta pro předání zadrženého podezřelého soudci z 24 na 48 hodin (§ 76). Touto změnou mělo být přispěno ke snížení počtu případů, kdy docházelo k neodůvodněnému uvalení vazby anebo z důvodu nedostatku času byl s nedostatečným prozkoumáním propuštěn ze zadržení ten, u něhož byly objektivní důvody dány.

¹⁴ Byly zde upřesněny a doplněny ustanovení o koluzní vazbě (§ 67).

Dne 1. ledna 2002 nabyl účinnosti zákon č. 265/2001 Sb., nazýván také jako velká novela trestního řádu. Patřil mezi největší a nejvýznamnější novely trestního řádu. Významným způsobem byla změněna úprava vazby, a to v oblasti rozhodování o jejím dalším trvání, celkové délky trvání vazby, náhrady vazby a způsoby rozhodování o vazbě, kdy základním cílem bylo dosáhnout v souladu

¹⁴ RŮŽIČKA, M, ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s.190. ISBN 80-7179-817-7.

s mezinárodními trendy snížení počtu osob, které jsou na území České republiky brány do vazby, především pro méně závažné trestné činy.¹⁵

Záměrem této novely bylo v rámci vazebního práva zajistit zmenšení počtu vazeb, zrychlit vazební řízení, zkrátit délku trvání vazby, určit nejvyšší přípustnost trvání vazby s ohledem na závažnost stíhaného trestného činu, rozšířit možnosti uplatnění institutů nahrazujících vazbu, zpřísnit důvody vazby a rozšířit oprávnění státního zástupce v rozhodování o vazbě v přípravném řízení.¹⁶

Obviněného lze vzít do vazby jenom tehdy, kdy je dosažení účelu vazby jiným alternativním opatřením nemožné. Byl tak rozšířen princip subsidiarity vazby na všechny osoby, na rozdíl od předchozí úpravy, kde se používal jen u mladistvých.¹⁷

Mezi další podstatné novely z počátku 21. století řadíme zákon č. 539/2004 Sb., který byl přijat v návaznosti k přistoupení České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004, proto aby došlo k harmonizaci práva České republiky a práva Evropské unie. Touto novelou, která byla účinná od 1. listopadu 2004, byla zavedena předávací vazba, která úzce souvisí s evropským zatýkacím rozkazem.

Zákonem č. 459/2011 byl zaveden nový procesní institut trestního práva, a to vazební zasedání. Tento specifický druh zasedání, který je používán výhradně k rozhodování o vazbě, se blíží svým průběhem hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání. Další velkou změnou je možnost provádět tzv. dálkové výslechy prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Ty se využijí hlavně při výslechu svědků, kteří jsou v cizině, ale je možné takový postup použít i uvnitř České republiky, např. pokud se svědek nemůže dostavit k soudu nebo z důvodu bezpečnosti či utajení není vhodné ho vyslyšet přímo při soudním jednání.¹⁸ Obviněný je povinen být přítomný při zasedání a má právo k vyjádření se ke všem okolnostem případu.

¹⁵ ŠÁMAL P. *K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 109.

¹⁶ JELÍNEK a kol., *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 276.

¹⁷ KRÁL, V. *K nové právní úpravě vazebního řízení*, *Trestněprávní revue*, 2001, č. 2, str. 39

¹⁸ <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-radu-cislo-4592011-sb>

Další výraznou změnou se stal zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů. V první řadě se jedná o zavedení do této doby neznámého institutu tzv. předběžných opatření (§ 88). Jejich účelem je ochrana poškozeného, osob mu blízkých, zabránění obviněnému v páchání další trestné činnosti, dále pak zajištění účinného provedení trestního řízení a v neposlední řadě též ochrana zájmů společnosti. Institut předběžného opatření v trestním řízení může v určitých případech nahradit předstížnou vazbu, která je velkým zásahem do osobní svobody obviněného.

3. VYMEZENÍ POJMU A ÚČELU VAZBY

Tento zajišťovací prostředek bezpochyby patří k jednomu z nejzásadnějších institutů trestního práva procesního. Úpravu vazby nalezneme v zákoně č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním neboli trestní řád a to v části první, hlavně čtvrté a oddílu prvním. Ustanovení upravující vazbu jsou obsažena v § 67 až 74a TrŘ.

Vazba je institut výhradně procesní povahy, je jedním ze zajišťovacích prostředků proti obviněnému. V našem právním řádu nenajdeme právní definici vazby. Poskytnout nám jí mohou odborné publikace, které řeší danou tematiku. Jednou z nich je definice vyslovená V. Mandákem. Podle něho je vazba institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit či ztěžovat objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů, nebo pokračovat v trestné činnosti.¹⁹

Podstatou vazby je dočasná ztráta osobní svobody obviněného rozhodnutím soudu nebo soudce ve vazební věznici Ministerstva spravedlnosti.²⁰ Vazba je označována jako nutné zlo trestního řízení²¹, neboť zbavuje osobní

¹⁹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha : Nakladatelství Orbis, 1975, s.65

²⁰ JELÍNEK, J. A kol.: *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s.328.

²¹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha : Nakladatelství Orbis, 1975, s.67

svobody člověka, o kterém není jednoznačně určeno, zda se trestného činu dopustil nebo ne.

Je proto zcela namístě požadavek, aby se v kterémkoli stadiu trestního řízení vždy důkladně hodnotilo, jestli je použití toho institutu nutné, proto aby byl dosažen účel trestního řízení a zda není možno dosáhnout účinku jinak. Vždy je potřeba zhodnotit jak povahu a stupeň společenské nebezpečnosti činu, pro který se vede trestní stíhání, tak druh a výši očekávaného trestu.

Zde bych ráda zmínila jeden z mnoha nálezů ÚS, který definuje vazbu jako výjimečné opatření tak, že: „Vazba je tedy výjimečným opatřením, citelným zásahem do práva osobní svobody, jako jednoho z nejvýznamnějších lidských práv, proto nutno interpretovat tento zásah značně restriktivně.“²² Všechny skutečnosti, vedoucí orgány činné v trestním řízení ke konečnému rozhodnutí o vazbě, je potřeba řádně odůvodnit. To se můžeme dočíst v dalším nálezu Ústavního soudu, který jím naznačil nezbytnost požadavku řádného odůvodnění všech závěrů orgánů činných v trestním řízení pro vzetí obviněného do vazby, v němž se říká: „Rozhodnutí o vazbě je nutno náležitě a přezkoumatelným způsobem odůvodnit, požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění je jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí.“²³

Vazba není trestem, a proto nemůže plnit roli sankce pro obviněného a odplaty společnosti za spáchaný trestný čin. U vazby jde vždy o opatření procesní povahy. Ze skutečnosti, že obviněný byl vzat do vazby, nelze dovodit, že je vinen ze spáchání trestného činu, pro který je stíhán. Vazba má pouze zajistit osobu obviněného pro účely probíhajícího trestního řízení.²⁴

Vazba se v českém trestním řízení používá jen fakultativně, obligatorně jen v řízení o vydání, respektive předání do ciziny.²⁵ Lze ji uložit od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí ve věci samé. Jsou tu ale i výjimky a těmi jsou vykonávací řízení, extradiční řízení a řízení

²² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2002, sp. zn. IV. ÚS 16/02, Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2005, sp. zn. III. ÚS 226/05, Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. I. ÚS 305/06

²⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, str. 312

²⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 232.

o opravných prostředcích, tehdy je možné obviněného držet ve vazbě i mimo toto časové určení.

4. ÚPRAVA VAZBY DE LEGE LATA

Základní materiální podmínkou uvalení vazby je důvodnost trestního stíhání. Náš trestní řád upravuje důvody vazby výslovně a taxativně. Trestní stíhání je důvodné, pokud do té doby zjištěné skutečnosti svědčí o tom, že čin, o kterém je vedeno trestní stíhání, obsahuje všechny znaky trestného činu, a jsou zřejmé důvody k podezření, že byl tento trestný čin spáchán obviněným. Současně se výslovně stanoví, že uvalení vazby je možné jen tehdy, jestliže účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením.²⁶ Splnění této podmínky je obligatorní a stojí na prvním místě. Až poté se lze zabývat splněním podmínek vazebních důvodů.²⁷ Druhou základní podmínkou je tedy existence některého z vazebních důvodů, které jsou uvedené v § 67 písm. a) - c) TrŘ.

Český trestní řád zná tři vazební důvody. Použití každého z nich je podmíněno zvláštními hledisky. Dle § 67 TrŘ může být obviněný vzat do vazby jen tehdy, pokud z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava pramenící z jeho chování vymezeného v písm. a), b), nebo c).²⁸ Důvody vazby se také zabýval Ústavní soud ve svém nálezu²⁹, kde konstatoval, že z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. Pakliže odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby neobsahuje konkrétní skutečnosti, odůvodňující obavu z naplnění některého z vazebních důvodů dle § 67 TrŘ, nýbrž pouhou reprodukcí zákonných ustanovení, když se důvodnost tzv. útěkové vazby spatřuje pouze ve výši hrozícího trestu a vazby koluzní v nutnosti provádění dokazování v přípravném řízení, jsou právní závěry soudu porušením ústavního principu zákazu libovůle v rozhodování, pročež nutno takového rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 1 Ústavy.

²⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 233.

²⁷ BAXA, J. K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce. *Trestní právo*, 1996, č. 12, s. 7.

²⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 276

²⁹ Nález Ústavního soudu III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999

4. 1. Vazba útěková dle § 67 písm. a) TrŘ

Jako první vazební důvod je v TrŘ uvedena útěková vazba. Tento typ vazby, obsažený v § 67 písm. a) TrŘ, je především preventivního charakteru a směřuje k zajištění přítomnosti obviněného pro účely trestního řízení.³⁰ Nesmíme však zapomenout na druhý úkol útěkové vazby, a tím je zajištění osoby obviněného, pokud by měla být v budoucnu realizována trestní sankce.

„Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest.“

Spojení „že uprchne“ chápeme jako útěk do ciziny, tedy snažit se vyhnout trestnímu řízení vycestováním za hranice České republiky. Na tomto místě bych chtěla zmínit náleží Ústavního soudu, ve kterém je řešena problematika možného překročení hranic.

„Rovněž nelze důvod útěkové vazby spatřovat v samotné skutečnosti, že stěžovatel může kdykoliv opustit území České republiky, neboť svoboda pohybu je ústavně zaručena (čl. 14 Listiny) a z důvodu realizace tohoto základního práva není možno dovozovat existenci uváděného vazebního důvodu.“³¹

Z tohoto nálezu vyplývá, že pokud může obviněný vycestovat za hranice České republiky, není to ještě důvod vzít ho do vazby, ale musí tu být i další skutečnosti (například pořízení si nepravých dokladů pro vycestování do ciziny, zakoupení jednosměrné letenky, zadržení blízko hranic státu i s jeho cennými částmi majetku), které naznačují, že záměrem obviněného ohledně vycestování zahraničí je snaha vyhnout se trestnímu řízení nebo trestu. Pokud obviněný není občanem České republiky, tato skutečnost také nebude důvodem pro uložení útěkové vazby. Ani když obviněný změnil místo trvalého pobytu, nemůžeme tento

³⁰ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*, Praha: Orbis, 1975, str. 75.

³¹ Nález Ústavního soudu I. ÚS 645/99 ze dne 21. 6. 2000

důvod brát jako odůvodňující obavu ze skrývání, pokud na změnu obviněný upozornil a dodal novou adresu orgánům činným v trestním řízení.³²

Pod pojmem „bude se skrývat“ soudní praxe rozumí vyhýbání se trestnímu řízení nebo trestu na území našeho státu.³³

Nemožností zjištění totožnosti rozumíme situace, kdy nelze prokázat totožnost obviněného ihned na místě. K tomu může dojít, když obviněný u sebe či na dosažitelném místě nemá občanský průkaz nebo jiný doklad totožnosti, nebo se může jednat o falešný či nečitelný doklad a osoba odmítá sdělit svoji totožnost orgánům činným v trestním řízení, a ani nemůže dojít k potvrzení totožnosti věrohodnou osobou. Díky rozsáhlé evidenci osobních údajů již není velký problém zjistit totožnost osoby během chvíle, takže tento důvod není příliš častý. Často se stává, že obviněný odmítá spolupracovat při prošetřování jeho totožnosti a sděluje lživé údaje, nebo se vydává za jinou osobu.³⁴

Dalším důvodem pro vzetí do vazby může být ten, že obviněný nemá stálé bydliště. Buďto vůbec nemá kde žít, nebo má bydliště, ale nezdržuje se v něm, anebo často mění své bydliště a změnu bydliště nenahlásí orgánům činným v trestním řízení.

Může se také stát, že se bude jednat o místo bydliště, které není stálé z důvodu zaměstnání, a to například brigády, sezónní práce, distanční zaměstnání. Jde i o důvody léčebných pobytů, dovolených atd., které však nemůžeme brát jako důvody, pro které lze uložit útekovou vazbu. A to i tehdy, kdy obviněný o těchto změnách bydliště věděl, ale nedošlo k oznámení změn příslušným orgánům.

Nejpoužívanějším důvodem útekové vazby je hrozba vysokého trestu. Hrozba vysokého trestu je neurčitým pojmem, který je potřeba definovat způsobem vylučujícím svévoli při rozhodování o jeho naplnění.³⁵ Nejprve je třeba zmínit, že hrozbou vysokého trestu je myšlena konkrétní hrozba trestu za

³² Nález Ústavního soudu II. ÚS 347/1996 ze dne 10. 12. 1997

³³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, str. 309

³⁴ VICHEREK, R., *Důvody vazby*. *Trestní právo*, 9/2012, s. 17

³⁵ HANUŠ, L. Hrozba vysokého trestu v kontextu útekové vazby, *Právní rozhledy*, 2004, č. 11, str. 433

určitý skutek, tedy že se nebere v potaz nejvyšší možná sazba uvedená u trestného činu v trestním zákoně, ale jen pravděpodobná výše trestu.

Ústavní soud považuje přitom za důvodné i takto naznačený obsah zákonného výrazu "hrozba vysokého trestu" interpretovat restriktivně. To znamená, že "hrozbou vysokým trestem" lze odůvodnit uložení tzv. útekové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvlášť závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.³⁶

V dalším jeho nálezu však vyslovil, že: „Hrozba vysokého trestu nemůže obstát jako jediný důvod pro trvání útekové vazby. Vzhledem k tomu, že jiný argument, který by bylo možné považovat za skutečnost zakládající důvodnou obavu z útěku stěžovatele, nelze v odůvodnění napadeného rozhodnutí vysledovat, nelze takovému odůvodnění dalšího trvání útekové vazby přisvědčit.”³⁷

Při uvalení útekové vazby by měl soud zkoumat nejen důvody, zda obviněný uprchne nebo se bude skrývat, ale také další důvody jako je například nepravomocně uložený dlouhodobý trest odnětí svobody, negativní osobnostní rysy obviněného, které vyplývají ze znaleckých posudků, dále také skutečnost, že obviněný se nezdržoval v místě svého bydliště, protože páchal jinou trestnou činnost na různých místech republiky. Nutné je však u útekové vazby zkoumat i míru uspořádanosti životních poměrů obviněného, jestli obviněný disponuje takovými peněžními prostředky, které by mu umožnily uprchnout a vést život dlouhodobě v jiném státě atd.³⁸

Úteková vazba může být nahrazena zárukou, dohledem nebo slibem dle § 73 TrŘ nebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ.

Mezi důležitý judikát, týkající se útekové vazby a v kontextu s ní také hrozby vysokého trestu, patří náleží Ústavního soudu ohledně případu Davida

³⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 566/2003 ze dne 1. 4. 2004

³⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 2876/15, ze dne 9. 12. 2015

³⁸ VICHEREK, R., Důvody vazby. *Trestní právo*, 9/2012, s. 18-19

Ratha, nález sp. zn. I. ÚS 2665/13. Dotyčný byl zadržen protikorupční policií dne 14. května 2012, kvůli podezření z trestného činu přijetí úplatku. Za tento trestný čin mu hrozil trest v trestní sazbě 5 až 12 let, a protože zde byl důvod podle § 67 odst. 1 a) a b) TrŘ, byl vzat do vazby dne 16. 5. 2012 a stal se tak historicky prvním českým poslancem, který byl vazebně stíhán při výkonu mandátu. Dne 23. července 2015 byl odsouzen k trestu 8,5 let vězení a propadnutí majetku ve výši téměř 22 miliónů korun. Obviněný opakovaně napadal vazební důvody, a ty byly přezkoumávány u všech stupňů obecných soudů i Ústavního soudu. Změna nastala až díky ústavní stížnosti, která byla podána proti usnesení Vrchního soudu sp. zn. 7 To 52/2013 ze dne 10. 6. 2013, a ta se tak stala důvodnou, díky změně argumentace stěžovatele. Tím mohl být uznán postup orgánu, který rozhodoval o dalším trvání vazby sporným s ústavností, protože zde nebyly dostatečným způsobem zjištěny a také odůvodněny trvajících důvody vazby.

Ústavní soud ve svém nálezu judikoval, že při posuzování a přezkoumávání existence vazebních důvodů mají obecné soudy povinnost brát v úvahu délku trvání vazby s ohledem na specifika konkrétního trestního řízení, a dále, že důvodnost útěkové vazby klesá spolu s plynutím času. Ústavní soud zde vyslovil názor, že „Riziko uprchnutí nebo skrývání se obviněného za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání nebo trestu po případném propuštění z vazby na svobodu nemůže být v případě dlouhotrvající vazby založeno výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Delší trvání vazby musí být ospravedlněno dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu.“³⁹ Z tohoto důvodu Vrchní soud povinnost nesplnil, když potvrdil existenci útěkové vazby pouhým odkazem na hrozbu vysokého trestu, ale poté už se nezabýval jinými skutečnostmi, které zpochybňují trvání vazebního důvodu. Vrchní soud také pochybil v tom, když vynášel hodnocení nad obviněným v odůvodnění napadeného usnesení a nedbal zásady presumpce nevin, když s obviněným jednal tak, jakoby spáchal trestný čin, i když nebyla prokázána jeho vina. Vzhledem k tomu, že vazba u obviněného trvala již rok, měly orgány činné v trestním řízení prověřit důkazní prostředky, které dokládaly riziko ze stejných důvodů jako při uvalení vazby.

Odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů připojené k nálezu říká, že daný nesouhlas Vrchní soud v Praze neopomněl, protože se jím alespoň zabýval, proto

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2665/13

nehodnotí napadené rozhodnutí jako nepřesvědčivé. Soudkyně zde podotýká, že pokud usnesení Vrchního soudu ze dne 11. 11. 2013, kterým byl stěžovatel propuštěn z vazby, na něco poukazuje, tak na to, že soudy jsou schopné aspekty případu posoudit samy, bez toho aby jim do jejich činnosti musel zasahovat Ústavní soud. Toto usnesení tedy nevypovídá o důvodnosti ústavní stížnosti ze dne 29. 8. 2013, naopak hovoří v její neprospěch. Dále zde soudkyně zmiňuje, že stěžovatel byl propuštěn na svobodu již před vyhlášením nálezu, právě kvůli zeslabení vazebních důvodů plynutím času a také si myslí, že by nedostatečné odůvodnění napadených rozhodnutí dosahovalo ústavněprávních rozměrů, pro které by měl Ústavní soud stížnosti vyhovět.

4. 2. Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ

Druhý vazební důvod je vymezen v § 67 písm. b) TrŘ a jedná se o vazbu koluzní. Ta může být použita jen v těch případech, kdy z jednání obviněného nebo z jiných určitých skutečností vyvstává důvodná obava, že dojde k působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Česká procesní úprava neuvádí formy koluzního jednání obviněného taxativně, ale pouze příkladně, což je viditelné ze slovního spojení „jinak“. Předmětný důvod je vymezen taktéž alternativně, kdy spočívá důvodná obava v tom, že obviněný, bude působit na doposud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.⁴⁰

Z hlediska objektů maření můžeme dělit působení na osoby a věci. Z hlediska osob může jít o svědka, spoluobviněného, na které bude obviněný působit. Obviněný tak může působit přímo, anebo působení zprostředkovat tím, že na jeho žádost a z jeho podnětu bude působit jiná osoba, která bude jednat na jeho popud. Skutečnosti, které by mohly odůvodňovat koluzní vazbu, se objevují nejen v průběhu trestního stíhání, ale nezřídka i bezprostředně po činu, tedy v době, kdy ještě nebylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 TrŘ), nebo sice již zahájeno bylo, ale nedošlo dosud ke vznesení obvinění (§ 163 TrŘ). K nedovolenému působení na

⁴⁰ VICHEREK, R., Důvody vazby. *Trestní právo*, 9/2012, s. 19

možné prameny důkazů (zahlazování stop, vyhrožování a nepřípustné ovlivňování svědků) se totiž pachatel často uchyluje ve snaze zabránit tomu, aby jeho trestná činnost byla vůbec zjištěna.⁴¹ Jestliže se jedná o věcné důkazy, může se jednat o kterýkoli zdroj, jež může sloužit v trestním řízení jako informační pramen. Nejčastějšími formami koluzní činnosti ve vztahu k věcným důkazům je odstraňování věcí, jejich pozměňování, padělání apod. Je nerozhodné, zda obviněný je oprávněn s věcmi disponovat, např. jako vlastník, schovatel.⁴²

K naplnění koluzních důvodů vazby u obviněného může dojít i tehdy, pokud je na základě konkrétní skutečnosti důvodná obava, že obviněný bude působit na takovou osobu, byť dosud neztotožněnou, po které je vyhlášeno pátrání, a která díky tomu nemohla být do té doby předvolána jako svědek nebo jí nemohlo být dosud sděleno obvinění.⁴³

Za maření ve smyslu ustanovení § 67 písm. b) TrŘ se nikdy nemůže stát uplatnění zákonem garantovaným práv obviněného na obhajobu, a to například odmítnutí vypovídat, pokud obviněný popírá vinu nebo uvádí nepravdivé skutečnosti. Nejde tu totiž o případy, kdy obviněný působí na osoby či věci, což je podmínkou koluzní vazby. Tuto problematiku řešil i Ústavní soud ve věci sp. zn. III. ÚS 148/97.⁴⁴ Za maření ze strany obviněného nebude bráno ani nesplnění povinnosti věc vydat dle § 78 odst. 1 TrŘ, podrobit se prohlídce těla podle § 114 odst. 1 TrŘ, strpět odběr krve či jiný potřebný úkon podle § 114 odst. 2 apod., které lze vynucovat pořádkovou pokutou ve smyslu § 66 TrŘ.⁴⁵

Skutečnosti, které zakládají obavu z maření trestního stíhání, musí pramenit z předpokládané aktivní činnosti obviněného, která směřuje ke konkrétnímu maření trestního stíhání, ať již působením na svědky, či spoluobviněné, či jiným druhem maření trestního řízení.⁴⁶ K této problematice se vyjádřil i Ústavní soud, kdy vyslovil, že:

⁴¹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha : Orbis, 1975, s. 104.

⁴² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 104.

⁴³ VICHEREK, R., Koluzní důvod vazby. Epravo.cz [online] 2012 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/>

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97

⁴⁵ ŠÁMAL, P., a kol., *Trestní řád*, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 774

⁴⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. Komentář 1. Díl, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 1525

"Při rozhodování o vazbě není reálné se domnívat, že může být naplněn požadavek jistoty "konkrétních skutečností", které opodstatňují vazební důvody. V těchto případech totiž nelze vyčkávat až do okamžiku, kdy je již jisté, že obviněný např. bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, protože by se již zpravidla nepodařilo takovému jednání zabránit. Na druhé straně však nemůže jít jen o pouhé domněnky a obavy, jelikož by pak mohlo docházet k neodůvodněným zásahům do osobní svobody obviněného." ⁴⁷

Kvůli tomu, že koluzní vazba podléhá přísnějšímu režimu vazby, je zákonem stanovená její délka trvání na dobu nejdéle tři měsíce dle § 72a odst. 3 TrŘ. Je tu však i výjimka, a to tehdy když došlo ke zjištění, že obviněný na svědky nebo spoluobviněné již působil nebo jinak ztěžoval zjišťování faktů důležitých pro trestní stíhání, potom je možné rozhodnout, že obviněný bude ponechán ve vazbě nad stanovenou lhůtu. V přípravném řízení tak rozhodne soudce na návrh státního zástupce a po podání obžaloby soud. V praxi příliš často nedochází k prodloužení vazby nad tří měsíční lhůtu, jelikož obviněný má minimální možnost ovlivňovat svědky díky zpřísněnému režimu vazby. ⁴⁸

Tento typ vazby neumožňuje použití institutů nahrazujících vazbu podle ustanovení § 73 a § 73a TrŘ.

4. 3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ

Mezi poslední druh, který uvádí náš trestní řád, patří vazba předstižná. Dle § 67 písm. c) TrŘ smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Tento typ vazby má mezi ostatními druhy vazby zvláštní postavení. Vzhledem k tomu, že směřuje proti obviněnému, u něhož vyvstala důvodná obava z opakování, případně z dokonání nebo vykonání trestného činu v určitých

⁴⁷ Nález Ústavního soudu I. ÚS 470/05 ze dne 23. 5. 2006

⁴⁸ VICHEREK, R., Důvody vazby. *Trestní právo*, 9/2012, s. 20

případech, je tato vazba chápána hlavně jako vazba mimoprocesní, jejíž účel spočívá především ve funkci preventivní.⁴⁹

Důvody této vazby jsou vymezeny alternativně a taxativně, kdy důvodná obava spočívá v tom, že obviněný:⁵⁰

- bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán,
- dokoná trestný čin, o který se pokusil,
- vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Povaha zmíněných důvodů vedoucích k uložení předstižné vazby ukazuje, že se tento druh vazby může uplatňovat pouze na úmyslnou trestnou činnost a jestliže jde o obavu, že dojde k dokonání trestného činu, musí se jednat o pokus totožného trestného činu. To platí i u vykonání připravovaného trestného činu obviněným.⁵¹

Zákon č. 265/2001, nazývaný také jako velká novela trestního řádu a který byl účinný od 1. ledna 2002, změnil formulaci předstižné vazby a původní slovní spojení „pokračování v trestné činnosti“ bylo nahrazeno formulací „opakování trestné činnosti“.

Na závěr je nutno zmínit, že ve vztahu ke všem důvodům předstižné vazby musí být konkrétní nebezpečí další trestné činnosti aktuální. Předstižná vazba nemůže být chápána ani užívána jako prostředek ochrany před trestnou činností, k níž mělo dojít v minulosti, a za jejíž pokus, či přípravu si obviněný již odpykal trest odnětí svobody. Takové pojetí by bylo v rozporu se všemi principy vazby.⁵²

⁴⁹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 422

⁵⁰ VICHÉREK, R., *Důvody vazby. Trestní právo*, 9/2012, s. 22

⁵¹ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 427

⁵² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 427

4. 4. Kvalifikované (zprísňené) dôvody vazby

Novelou trestního řádu, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., byly zřetelným způsobem zúženy možnosti vzetí obviněného do vazby, a to nejen úpravou dovětku § 67 TrŘ, ale i úpravou § 68 odst. 2 TrŘ.⁵³

Na základě § 68 odst. 2 TrŘ nelze vzít do vazby obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

Toto ustanovení zamezuje ukládání vazby na bagatelní trestné činy. Odlišné omezení pro možnost použití vazby u úmyslných trestných činů a nedbalostních trestných činů jasně plynou z povahy skutku a ze subjektivní stránky trestného činu, který byl spáchán.

Ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ není neomezené a výjimky jsou uvedeny v dalším odstavci, a to v odst. 3 TrŘ., jde o tzv. kvalifikované důvody vazby. V tomto ustanovení najdeme pod písmeny a) až e) výčet důvodů, které jsou víceméně podobné důvodům uvedených v § 67 TrŘ, jen s tím rozdílem, že tu není pouze důvodná obava, ale obviněný již jednal, čímž naplnil jeden nebo více z uvedených důvodů. K jednání může dojít před prvním slyšením o vazbě, ale také i v době následující, kdy obviněný nebyl do vazby vzat z důvodů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ. Důležité tedy je, aby byla naplněná skutečnost z § 68 odst. 3 TrŘ v době rozhodování o vazbě, a to je postačující k naplnění jednoho z alternativních důvodů uvedených v § 67 odst. 3 TrŘ.⁵⁴

Jednotlivými zprísňenými důvody vazby jsou:

a) obviněný uprchl či se skrývá (zde nepostačuje jen obava z takového jednání, ale toto jednání muselo být již realizováno),

⁵³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 428.

⁵⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008. str. 494

- b) opakovaně se nedostavil na předvolání, ani se ho nepodařilo předvést či jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a nepodařilo se ji zjistit dostupnými prostředky (obviněný nemá doklady totožnosti, tato osoba může být vyzvána k provedení úkonů, jako je snímání daktyloskopických otisků, pořizovacích obrazových záznamů, měření těla a zjišťování tělesných znamení), anebo se jí nepodařilo možnými prostředky zjistit,
- d) již působil na svědky či spoluobviněné, nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestné stíhání (již k tomu došlo, nestačí jen obava z jednání, ale musí opravdu nastat). O tom, že takto obžalovaný jednal, rozhoduje soud.
- e) již opakoval trestnou činnost, pro kterou je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval nebo za ni byl za poslední 3 roky odsouzen či potrestán.

Nejvíce problematický důvod pod písmenem e) řešil i Ústavní soud v jeho nálezu, kdy prohlásil: „Pojem „pokračoval“, užitý zákonodárcem v ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) trestního řádu, dopadá proto pouze na situace, kdy obviněný pokračoval v trestné činnosti po zahájení trestního stíhání a nikoliv před zahájením trestního stíhání, ledaže vazba uvalená dle uvedeného zákonného ustanovení na obviněného za skutek bezprostředně navazující na předchozí, zvláště pak poněkolkáté opakovanou trestnou činnost, ob stojí v testu proporcionality, neboť sleduje legitimní cíl, a není dán jiný přiměřeně šetrný prostředek, kterým bylo možno tohoto cíle dosáhnout.“⁵⁵

Novelou č. 459/2011 byl do § 68 přidán odstavec 4, sloužící k ochraně poškozeného. Je nutné splnit dvě podmínky, musí dojít ke spáchání úmyslného trestného činu a být zde důvod předstížné vazby (na nedbalostní trestné činy a na ostatní důvody vazby se tato výjimka nevztahuje) a dále pak musí povaha trestného činu vyžadovat účinnou ochranu poškozeného, zejména jeho život, zdraví nebo jiného podobného zájmu.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1770/07

Musí tedy být důkladně zjišťována osobnost obviněného, způsob provedení činu a okolnosti, za nichž čin spáchal. „Novela tak reaguje na některé velmi závažné případy, které se vyskytly na území České republiky v minulosti a spočívaly v tom, že obvinění nejprve spáchali lehčí trestný čin splňující předpoklady § 68 odst. 2 TrŘ a posléze spáchali velmi závažný trestný čin proti stejné osobě.“⁵⁶ Byly to případy, kdy šlo o domácí násilí, které bylo ukončeno vraždou oběti.

Toto ustanovení, které najdeme § 68 odst. 4 TrŘ, má hlavně preventivní funkci. Osobě poškozeného může hrozit nebezpečí a to bezprostředně a použití institutu vazby by mohlo být vhodným a účinným opatřením.

Zde bych ráda zmínila náleží ÚS, ve kterém bylo vysloveno, že: „S ohledem na zásadu přísné proporcionality a zásadu presumpce nevinny jsou obecné soudy povinny vykládat ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) ve spojení s ustanovením § 68 odst. 4 trestního řádu restriktivním způsobem. Je potřeba vycházet z toho, že zájem na ponechání obviněného ve vazbě je v daném okamžiku zeslaben v důsledku zjištění, že mu nehrozí nepodmíněný trest odnětí svobody. O to silnější musí být důvody, proč je i přesto nezbytné jeho setrvání ve vazbě. Závěr o potřebě účinné ochrany poškozených musí být založen na specifických okolnostech daného případu, přičemž obecné soudy jsou vždy povinny upřesnit, který konkrétní zájem poškozeného je potřeba chránit, a které okolnosti nasvědčují tomu, že je tento zájem v reálném ohrožení. Jestliže obecný soud ve svém rozhodnutí tyto skutečnosti neuvede, nýbrž toliko zopakuje základní vazební důvody ve smyslu § 67 trestního řádu, představuje jeho rozhodnutí porušení práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na osobní svobodu garantovaného čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny základních práv a svobod.“⁵⁷

⁵⁶ RŮŽIČKA M., CHROMÝ J., PŘEPECHALOVÁ K., „Vazební“ novela trestního řádu a její dopad na činnost státních zástupců. *Státní zastupitelství*, 2012, č. 1, s. 16

⁵⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 1301/13, ze dne 15. 12. 2015

4. 5. Zvláštní případy vazby

Vedle institutu vazby, který je upraven v hlavě čtvrté trestního řádu, a kterým jsem se zabývala v předchozích částech, najdeme v dalších zákonech ještě několik zvláštních případů, kdy lze osobu vzít do vazby.

4. 5. 1. Vazba vydávací

Vydávací vazba se používá v řízení o vydání do ciziny. Musí být zjištěna přítomnost vydávané osoby v rámci vydávacího řízení, díky které se snadněji dosáhne rozhodnutí o vydání a úspěšné provedení přípustného vydání.⁵⁸ Tento typ vazby je upraven v § 166 ZMJS.

Tato vazba je spolu s předávací vazbou jediný případ vazby v českém právním řádu, který je obligatorní. O tom, jestli bude vzat obviněný do vydávací vazby, rozhodne předseda senátu krajského soudu, jestliže ministr spravedlnosti povolil vydání.

Rozhodnutí o povolení vydání je tak jediným důvodem pro vzetí do vazby. Pokud se osoba již nachází v předběžné vazbě, předseda senátu rozhodne o její přeměně na vazbu vydávací (§ 96 odst. 4 ZMJS)

Pokud jde o průběh řízení, jedná se o vazbu fakultativní a označujeme jí jako vazbu předběžnou, jakmile však bylo rozhodnuto o přípustnosti vydání do ciziny, jedná se o vazbu obligatorní, vydávací vazbu v pravém slova smyslu.⁵⁹ Předběžnou vazbu nařídí předseda senátu, pokud je zde odůvodněná obava, že se osoba, o níž se řízení vede, dopustí útěku.

Délka vydávací vazby je nejvýše 3 měsíce, pokud dojde k uplynutí této lhůty, musí být osoba, o jejíž vydání jde, neprodleně propuštěna na svobodu. Je možné prodloužit vazbu na návrh ministra spravedlnosti až o další 3 měsíce. Celková doba však nesmí překročit 6 měsíců (§ 101 odst. 5 ZMJS).

⁵⁸ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2004, str. 608

⁵⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 272.

4. 5. 2. Vazba při předávání osob do jiného členského státu EU

Mezi další zvláštní typ vazby patří tzv. předávací vazba (§ 206 ZMJS), která se uplatňuje při předávání osob na základě evropského zatýkacího rozkazu v rámci Evropské unie. K řízení o předávací vazbě je též příslušný krajský soud. Předávací vazba je stejně jako vydávací vazba obligatorní.⁶⁰

Osoba může být vzata do předběžné vazby na návrh státního zástupce. Pokud dojde k zahájení předběžného šetření z moci úřední, nejvyšší možná doba trvání předběžné vazby se zkracuje na 20 dní, jestliže nebyl vydán evropský zatýkací rozkaz. Bylo – li odloženo předání osoby, musí být tato osoba propuštěna z vazby. Když soud rozhodne o přípustnosti vydání, je vyžádaná osoba dána do předávací vazby. Dle § 213 odst. 2 ZMJS pak musí být osoba, která byla umístěna do předávací vazby, předána do členského státu do 10 dní od právní moci rozhodnutí o vydání. Může dojít ke skutečnosti, kdy předání v 10 denní lhůtě brání okolnosti, které nemůže ovlivnit ani jeden z členských států, pak může předseda senátu nařídit novou dobu předání, ale k tomu by mělo dojít co nejdříve od pominutí okolností (§ 213 odst. 4 ZMJS).

Maximální délka trvání předávací vazby tedy může být 10 dní, avšak při zvláštních okolnostech i delší dobu a to na základě rozhodnutí předsedy senátu. Oba tyto druhy vazby mají jediný důvod, a tím je zabránit útěku dotyčné osoby.⁶¹

4. 5. 3. Vazba vyhošťovací

Vyhošťovací vazba byla zavedena novelou TrŘ provedenou zákonem č. 150/1997 Sb a najdeme jí v § 350c. Uplatňuje se v případě, kdy hrozí, že se odsouzený bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění. Předseda senátu

⁶⁰ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 297

⁶¹ ŠÁMAL P., A KOL., *Trestní řád. Komentář* – díl I. Praha: C.H. Beck, 6. vyd., 2008, s. 467

však může rozhodnout i o nahrazení této vazby, a to zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou.⁶²

Pokud byl odsouzený vzat do vyhošťovací vazby nebo vykonává-li trest odnětí svobody, zajistí jeho vycestování z území České republiky Policie ČR. Náklady, které jsou spojené s výkonem vyhoštění, hradí Policie ČR, tedy pokud je neuhradil odsouzený.⁶³

4. 5. 4. Vazba v řízení ve věcech mladistvých

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) je účinný od 1.1.2004. Tento zvláštní zákon je speciální úpravou k TrŘ na základě § 291 TrŘ, ve kterém je stanoveno, že pokud zákon o soudnictví ve věcech mládeže nestanoví něco jiného, postupuje se podle trestního řádu.

Tento zvláštní zákon vychází z předpokladu, že mládež s ohledem na svá věková specifika vyžaduje v trestním procesu zvláštní způsob zacházení, a proto je třeba každou věc mladistvého řešit individuálně se zřetelem na všechny okolnosti trestného činu, osobnost mladistvého, ale i potřeby poškozeného a zájmy jejich blízkého sociálního okolí s cílem obnovit narušené sociální a právní vztahy.⁶⁴

Podle § 2 odst. 1, písm. a) ZSVM se rozumí mládeží děti a mladistvé, přičemž dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku, a mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. Úpravu vazby mladistvých najdeme v §46-51 ZSM. Podle ustanovení §46 odst. 1 ZSM může být vzat mladistvý do vazby jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout

⁶² VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck,2010, s.299

⁶³ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck,2010, s.300

⁶⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 732-733

jinak. Použití vazby v trestních věcech mladistvých musí být opatřením zcela výjimečným a striktně omezeným zákonem, neboť je nepochybné, že již samotné vzetí do vazby, a zejména pobyt mladistvého ve vazbě zpravidla má na mladistvé velmi nepříznivý vliv, jelikož se jedná o osoby, jejichž tělesný i duševní vývoj zdaleka není ukončen. Negativní vlivy vazby, které se v té či oné formě mohou projevit i u dospělých osob, působí proto u mladistvých zpravidla ještě mnohem výrazněji a zanechávají hlubší a trvalejší následky.⁶⁵

U mladistvých je potřeba, aby byly co nejvíce využívány prostředky nahrazující vazbu, tedy záruka, dohled, slib, umístění v péči důvěryhodné osoby, nebo peněžitá záruka. Pokud je mladistvý vzat do vazby, je vždy nutné písemně zdůvodnit, proč nebylo využito žádné opatření nahrazující vazbu.⁶⁶

O vazbě rozhoduje podle obecného ustanovení §73b odst. 1 TrŘ soud pro mládež a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce soudu pro mládež. Soudem pro mládež se podle §2 odst. 2 písm. d) ZSM rozumí zvláštní senát anebo předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního nebo Nejvyššího soudu.

I v případech týkajících se mladistvých platí omezení podle §68 odst. 2 TrŘ, podle kterého je vzetí do vazby vázáno na spáchání úmyslného trestného činu s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující dvě léta, nebo trestného činu spáchaného z nedbalosti s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující tři léta.

O vzetí do vazby musí být bez zbytečného odkladu vyrozuměn zákonný zástupce mladistvého a jeho zaměstnavatel, příslušné středisko Probační a mediační služby a orgán sociálně-právní ochrany dětí (§46 odst. 2 ZSM), a to i když mladiství nesouhlasí (§70 TrŘ).⁶⁷

Trvání vazby u mladistvých je odlišné od obecné úpravy. Podle §47 ZSM může vazba mladistvého trvat nejdéle dva měsíce a v případě spáchání zvlášť závažného provinění nejdéle šest měsíců. Pokud tato lhůta uplyne, může dojít k prodloužení pouze ve výjimečných případech, a to jednou v rámci přípravného

⁶⁵ ŠÁMAL, P. K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, *Trestněprávní revue*. 2004, č. 2, str. 33

⁶⁶ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání, Praha: Linde, 2007, str. 291

⁶⁷ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ H., SOTOLÁŘ A., HRUŠÁKOVÁ M., ŠÁMALOVÁ M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, str. 430

řízení a jednou v řízení před soudem. Prodloužit se může o další dva nebo šest měsíců, a to když pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů nebylo možno trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.⁶⁸

Vazbu mladistvých je možno dle § 49 ZSVM nahradit zárukou, dohledem, slibem, peněžitou zárukou nebo jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. První čtyři uvedené možnosti náhrady vazby jsou shodné jako v případě dospělých a řídí se i stejnými pravidly, avšak poslední uvedené opatření, a to umístění v péči důvěryhodné osoby je speciální ustanovení, které se může použít pouze v řízení ve věcech mladistvých.

Na rozdíl od ostatních opatření nahrazujících vazbu je možné umístění do péče důvěryhodné osoby uplatnit na všechny vazební důvody. Péče důvěryhodné osoby je tedy jediné opatření, kterým lze nahradit vazbu koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ.⁶⁹

Tato osoba musí být ochotná a schopná pečovat o mladistvého a dohlížet na něj, dále se musí písemně zavázat, že bude o mladistvého pečovat a převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle tohoto zákona a splní i další podmínky, které určí soud a mladistvý souhlasí s tím, že bude svěřen do její péče, a písemně se zaváže, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež.⁷⁰

Do pravomocí soudu patří uložení povinností a omezení, sloužící k tomu, aby mladistvý vedl řádný život. Soud je ukládá ve formě příkazů a jde o snahu zbavit se špatných vlivů, které na mladistvého dopadaly. Omezení se může týkat zákazu navštěvování nevhodných míst, nebo zákaz, aby se mladistvý stýkal s lidmi, kteří by na něho mohli mít nepříznivý vliv. Povinnostmi je myšlen příkaz k určitému chování, který má mít pozitivní vliv na změnu jeho chování. Soudce

⁶⁸ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 554 – 555

⁶⁹ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ H., SOTOLÁŘ A., HRUŠÁKOVÁ M., ŠÁMALOVÁ M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, str. 545

⁷⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 278.

může nařídit, aby mladistvý navštěvoval sociální programy, oznámil změnu bydliště, bydlel s rodiči atd.

4. 6. Rozhodování o vazbě

Rozhodnutí o vazbě je upraveno v § 68 odst. 1 TrŘ a do této oblasti spadají i další úkony a rozhodnutí, která souvisí s vazbou. Patří sem rozhodnutí, kterým se obviněný bere do vazby (§ 68 odst. 1 TrŘ), kterým se propouští z vazby na svobodu (§ 72, § 192, § 314c odst. 4 TrŘ), žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu a s tím související rozhodnutí o zamítnutí či vyhovění této žádosti (§ 71a TrŘ), rozhodnutí, kterým se prodlužuje vazba nebo zamítá návrh na prodloužení vazby (§ 71 odst. 1 TrŘ), rozhodnutí o ponechání obviněného nadále ve vazbě (§ 192, § 314c odst. 4 TrŘ), rozhodnutí o přijetí nabídnuté záruky, peněžité záruky, slibu nebo nahrazení vazby dohledem probačního úředníka a na základě toho ponechání obviněného na svobodě či propuštění obviněného na svobodu, rozhodnutí o nepřijetí nabídnuté záruky, peněžité záruky či slibu nebo nahrazení vazby dohledem probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. a), b), c), §73a odst. 1 TrŘ), rozhodnutí, že peněžitá záruka připadá státu v případech uvedených v zákoně (§ 73a odst. 4 TrŘ).⁷¹

4. 6. 1. Rozhodnutí o vzetí do vazby

Vzetí do vazby je ustanoveno v § 68 odst. 1 TrŘ, který uvádí, že do vazby je možné vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Vazba není přípustná vůči osobám vyňatým z pravomoci orgánů činných v trestním řízení.

Podle § 10 TrŘ se jedná o osoby, které mají výsady a imunity podle zákona nebo mezinárodního práva.

Na základě § 73b odst. 1 TrŘ o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Zmíněná úprava představuje provedení čl. 8 LZPS (vzetí do vazby jen z důvodů stanovených

⁷¹ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA M., NOVOTNÝ F., DOUCHA J. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 820.

zákonem a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu), jakož i článku 5 odst. 1 písm. c), odst. 2 a 3 EÚLP.⁷²

V rukách státního zástupce ve věcech vazebních jsou hlavně vydávání rozhodnutí, která jsou ve prospěch obviněného. Jde o rozhodování v přípravném řízení o propuštění obviněného z vazby na svobodu, o opatřeních nahrazujících vazbu, či o změně vazebních důvodů, pokud některý z nich během výkonu vazby zanikl.

Můžeme tedy říci, že státní zástupce má právo rozhodovat o vazbě jen tehdy, když rozhoduje o propuštění obviněného na svobodu a to jen ve prospěch obviněného. Není jeho kompetencí vydávat rozhodnutí, která zamítají žádosti určité osoby o propuštění z vazby obviněného na svobodu. V dalších případech rozhoduje vždy soud a v přípravném řízení soudce.⁷³

Formou, kterou je rozhodováno o vzetí do vazby je usnesení, proti kterému je možné podat stížnost, která však nemá odkladný účinek.

4. 6. 2. Rozhodnutí o vazbě v přípravném řízení

Jak už bylo zmíněno výše, státní zástupce v přípravném řízení musí předložit návrh příslušnému soudu, aby rozhodl o vzetí obviněného do vazby. Tento návrh je podáván proti osobě, která byla zadržena jako obviněný dle § 75 TrŘ, proti podezřelému dle § 76 odst. 1 TrŘ, nebo dle § 76 odst. 2 TrŘ vůči osobě, která byla předána policejnímu orgánu poté, co byla omezena její osobní svoboda. Zadržený musí být propuštěn na svobodu, pokud státní zástupce do 48 hodin od zadržení nepodal soudu návrh na vzetí do vazby.

Obsahem návrhu na vzetí do vazby musí být osobní údaje obviněného, popis skutku, pro který mu bylo obvinění sděleno a jeho právní kvalifikaci, a to

⁷² RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 442.

⁷³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 441.

tak, že uvedeme zákonné pojmenování a číselného označení, vylíčení okolností, které odůvodňují některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a) až c) TrŘ, zdůvodnění konkrétních skutečností ve smyslu § 68 odst. 3 TrŘ, které umožňují vzetí obviněného do vazby i při trestním stíhání pro trestné činy uvedené v § 68 odst. 2 TrŘ, a to i v případech, kdy je jasné, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jako další je nutné, aby zde bylo stručné zhodnocení důkazů, které byly provedeny a z kterých lze dovodit, jestli byl čin spáchán, obsahuje všechny znaky trestného činu, jsou důvodné podezření, že čin spáchal obviněný a nesmí chybět také zdůvodnění, proč nemůže být účel vazby dosažen jiným alternativním opatřením. V závěru je uvedeno místo, kde se obviněný nachází, údaje o předchozím zadržení, a především je nutné uvést den a hodinu, aby měl soud údaje pro dodržení lhůt. Nesmí chybět ani další důležité fakty ohledně obviněného, ke kterým se bude přihlížet během výkonu zadržení a případně vazby (především okolnosti pro zajištění řádného výkonu ostrahy obviněného).⁷⁴

Po tom, co soudce obdrží návrh na vzetí obviněného do vazby, je jeho povinností zadrženého vyslechnout a rozhodnout o vazbě ve lhůtě 24 hodin od předání (§ 69 odst. 5). Účastní výsledku jsou státní zástupce, ale i obhájce obviněného, tehdy když obviněný podá žádost a takový obhájce je dosažitelný.

Soud se při výslechu zabývá hlavně okolnostmi spáchání trestného činu a takovými skutečnostmi, které jsou zásadní pro trestní řízení a pro vydání rozhodnutí o vzetí do vazby. Po tom, co soud vyslechne obviněného, buďto rozhodne o vzetí do vazby, a to pokud jsou nalezeny důvody vazby, anebo je zadržený propuštěn na svobodu. Platí, že pokud do 24 hodin po obdržení návrhu soud nerozhodne o vzetí do vazby, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu.

Obsahem usnesení, na základě kterého je brán obviněný do vazby, musí být především označení soudu, jež vydal rozhodnutí na jehož základě byl obviněný vzat do vazby, dále přesné označení obviněného, aby nedošlo k jeho záměně s jinou osobou (jméno, příjmení, datum a místo narození, popř. i rodné číslo, zaměstnání, adresa bydliště a další potřebné identifikační údaje, např. rodné příjmení u žen, přezdívkou), výrok o vzetí do vazby s poukazem na některý

⁷⁴ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA M., NOVOTNÝ F., DOUCHA J. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 821.

z důvodů vazby podle § 67 TrŘ nebo zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 TrŘ, jde-li o trestný čin uvedený v § 68 odst. 2 TrŘ s údajem, od kdy se vazba započítává, poučení o opravném prostředku.⁷⁵ Jedna z částí rozhodnutí je i odůvodnění, ve kterém je uvedeno, pro jaký trestný čin je obviněný na základě usnesení o zahájení trestního stíhání stíhán, jaké další procesní úkony předcházely rozhodnutí o vzetí do vazby a jakými konkrétními skutkovými okolnostmi je vazba odůvodněna s odkázáním na podklady, z nichž při rozhodování soud vycházel. Dále je zde vysvětleno, pro jaké důvody nebyla využita náhrada vazby, i když byla navržena před rozhodnutím o vzetí do vazby.⁷⁶

4. 6. 3. Rozhodnutí o vzetí do vazby ve stádiu před soudem

V okamžiku, kdy je podána obžaloba, přípravné řízení přechází do stádia řízení před soudem. Dle § 2 odst. 9 TrŘ v trestním řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce. Dle § 314a odst. 1 TrŘ koná samosoudce řízení o činech, pro které je zákonem stanoven trest odnětí, jehož horní hranice není vyšší než pět let, a také ve věcech, ve kterých se koná zkrácené přípravné řízení, které projedná ve zjednodušeném řízení dle § 314b odst. 1 TrŘ. V těchto věcech rozhoduje samosoudce i o vzetí obviněného do vazby.

Rozhodnutí o vazbě je stejně jako v přípravném řízení vydáno formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, která se podává nadřízenému soudu. Obsahově je velmi podobné usnesení vydávanému v přípravném řízení a obsahuje především označení soudu, označení obviněného, výrok o vzetí do vazby apod.⁷⁷

⁷⁵ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 451 až 452.

⁷⁶ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 455.

⁷⁷ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 456.

4. 6. 4. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o vazbě, je možné podat opravný prostředek. Řádným opravným prostředkem proti usnesení je podle § 74 TrŘ stížnost proti rozhodnutí o vazbě.

O stížnosti proti usnesení státního zástupce rozhoduje soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který napadené rozhodnutí vydal. Pokud jde o usnesení soudu, o této stížnosti má pravomoc rozhodovat soud nadřízený.⁷⁸

Mezi ty, kdo mohou podat stížnost, patří obviněný a dále osoby, které by mohly v jeho prospěch podat odvolání. Těmi jsou státní zástupce, příbuzní obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel a druh. Státní zástupce může tuto stížnost podat i proti vůli obviněného (§ 142 odst. 1 a 2 TrŘ). Pokud nemá obviněný způsobilost k právním úkonům nebo je omezena, může podat stížnost za něho a v jeho prospěch státní zástupce nebo obhájce obviněného, a to i proti jeho vůli.⁷⁹ V neprospěch obviněného může podat stížnost pouze státní zástupce, a to proti rozhodnutí o propuštění obviněného na svobodu. Tato stížnost má odkladný účinek. Odkladný účinek má dále stížnost stran proti rozhodnutí o případnutí peněžitě záruky státu. Byl-li však státní zástupce při vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí (§ 74 odst. 2 TrŘ). Odkladný účinek má pouze stížnost stran proti rozhodnutí o případnutí peněžitě záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. K tomuto ustanovení je potřeba zmínit náleží⁸⁰ Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2010, kterým došlo ke zrušení části ustanovení „jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen tehdy, podal-li státní zástupce také odvolání proti rozsudku“. Toto ustanovení bylo zrušeno dnem vyhlášení náleží ve Sbírce zákonů. Předchozí úprava umožňovala, že i po zproštění obžalovaného obžaloby, mohl státní zástupce podat stížnost s odkladným účinkem a obžalovaný musel zůstat ve vazbě až do rozhodnutí o opravném prostředku. Po náleží Ústavního

⁷⁸ ŠÁMAL, P. a kolektiv. *Trestní řád*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1082.

⁷⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 264.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 6/2010 ze dne 20. 4. 2010

soudu došlo ke zrušení takového ustanovení a obžalovaný bude vždy po vydání zprošťujícího rozsudku neprodleně propuštěn na svobodu. Stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby na svobodu po vydání zprošťujícího rozsudku nemá odkladný účinek.⁸¹

Stížnost je nutné podat u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje ve lhůtě tří dnů od oznámení usnesení. Stížnost lze podat ústně do protokolu, písemně, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem a v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů. Ve vazebních věcech bývá podána nejčastěji do protokolu ihned po oznámení usnesení, aby byla věc vyřízena v co možná nejkratší době a obviněný mohl být co nejrychleji propuštěn na svobodu.⁸²

Povinností orgánů, pokud se rozhoduje o stížnosti, je dodržovat zásadu zákazu reformatio in peus, je tedy zakázáno měnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.⁸³

4. 7. Trvání vazby

Zákonem je výslovně stanoveno, že povinností orgánů činných v trestném řízení je vyřizování vazebních věcí přednostně a s největším urychlením (§ 71 odst. 1 TrŘ). Dále jsou povinny během každého stadia trestního řízení průběžně zkoumat, jestli jsou u obviněného stále důvody vazby, zda se nezměnily a jestli by nebylo možné použít institut nahrazující vazbu dle § 73, § 73a.

Dle § 72a odst. 1 TrŘ nesmí celková doba vazby přesáhnout:

- jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,
- dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,
- tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, nebo

⁸¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní* 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 296-297

⁸² VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 330-331

⁸³ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 789

- čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Tyto lhůty charakterizuje jejich striktnost a nemožnost prodloužení. Dle § 71 odst. 9 je dáno, že jedna třetina těchto lhůt připadá na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Pokud není přípravné řízení nebo řízení před soudem ukončeno před uplynutím této doby, nejpozději posledním dnem této lhůty musí dojít k propuštění obviněného na svobodu. Lhůta trvání vazby je počítána od té chvíle, kdy byla na základě rozhodnutí o vazbě omezena osobní svoboda.

Výjimku tvoří situace, kdy je obviněný ve vazbě pouze z důvodu, který je uveden v § 67 písm. b), a tím je vazba koluzní, doba vazby může být nejdéle tři měsíce, a jestliže zde není souběžně žádný jiný důvod vazby, obviněný musí být propuštěn z vazby nejpozději posledním dnem této lhůty.⁸⁴ V případě zjištění, že obviněný již ovlivňoval svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařil trestní stíhání, rozhodne soud o tom, že je obviněný ponechán ve vazbě nad stanovenou lhůtu. Ani zde nesmí být překročeny v § 72a odst. 1 TrŘ.

Novelou č. 459/2011 Sb. došlo ke změně v rozhodování o dalším trvání vazby. Pravomoc rozhodovat má nově soudce, na rozdíl od předchozí úpravy, kdy tuto pravomoc měl státní zástupce. Rozhodování týkající se dalšího trvání vazby je upraveno v § 72 TrŘ. Soudce má povinnost každé tři měsíce od chvíle, kdy rozhodnutí o vazbě nabylo právní moci, vydat rozhodnutí a to na návrh státního zástupce o tom, jestli se obviněný ponechává ve vazbě, nebo se propouští na svobodu. Je nemožné, aby byly tyto lhůty prodlouženy a pokud nejsou dodrženy je nutností propustit obviněnou osobu z vazby a to neprodleně. Podle § 72 odst. 2 TrŘ je potřeba, aby byl návrh státního zástupce doručen soudu nejdéle 15 dní před uplynutím lhůty tří měsíců.

Co se týče řízení před soudem, je jeho povinností rozhodnout nejpozději do 30 dnů od podání obžaloby, postoupení nebo příkázání věci obviněného o tom, jestli bude obviněný ponechán ve vazbě, nebo z ní bude propuštěn. Jestliže soud rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě, nebo bylo vydáno rozhodnutí o vzetí do vazby, postup je podobný jako v přípravném řízení, o dalším trvání se tedy rozhoduje po třech měsících.

⁸⁴ JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 335

Obsahem § 72 odst. 4 TrŘ je rozhodování o dalším trvání vazby, pokud je podán opravný prostředek. Pokud lhůta tří měsíců ohledně rozhodování soudu o dalším trvání vazby skončí v průběhu řízení o opravném prostředku, stává se příslušným soudem pro rozhodování o ponechání osoby obviněného ve vazbě nebo o propuštění této osoby na svobodu soud nadřízený tomu, který o opravném prostředku rozhoduje.

4. 7. Vazební zasedání

Tento relativně nový institut byl zakotven do trestního řádu zákonem č. 459/2011 Sb. Jeho úpravu nalezneme v § 73d až § 73g TrŘ a jedná se o nový druh zasedání, který slouží k rozhodování o vazbě a to na základě osobního slyšení obviněného. V průběhu vazebního zasedání je přítomnost obviněného obligatorní. Díky tomu se teď může obviněný vyjádřit ke všem předkládaným skutečnostem, spolu s právem závěrečné řeči. Tím je zajištěno právo obviněného být slyšen.

Dle § 73d odst. 2 TrŘ se ve vazebním zasedání rozhoduje vždy, když soud o vzetí obviněného do vazby rozhoduje mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo tehdy, když rozhoduje soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení.

Dále je možné konat vazební zasedání, pokud o to obviněný výslovně požádá, nebo soud (v přípravném řízení soudce) považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě. V TrŘ najdeme i takové případy, kdy nedochází ke konání vazebního zasedání. Jedná se o situace uvedené v § 73d odst. 3, písm. a) až d) TrŘ:

a) obviněný se jej následně odmítl zúčastnit,

b) obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě,

c) zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech, nebo

d) obviněný se propouští z vazby.

4. 7. 1. Příprava vazebního zasedání dle § 73e TrŘ

Podle § 73e TrŘ předseda senátu (v přípravném řízení soudce) předvolá nebo nechá předvést k vazebnímu zasedání obviněného a vyrozumí o něm státního zástupce a případně obhájce. Pokud se rozhoduje o vazbě zadrženého nebo zatčeného obviněného, o které musí být rozhodnuto ve lhůtě 24 hodin, obhájce je vyrozuměn, pokud je v této lhůtě dosažitelný. Přítomnost obviněného je povinná a jeho účast může být i zajištěna prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Dále musí být přítomni všichni členové soudního senátu. Vazební zasedání je neveřejné, není tedy možné, aby byla přítomna veřejnost. Státní zástupce a obhájce obdrží pouze vyrozumění o vazebním zasedání, protože jejich účast na tomto typu zasedání není nutná. Předseda senátu a v přípravném řízení soudce by se měl snažit o stanovení doby konání vazebního zasedání tak, aby státní zástupce a obhájce, přestože není nutná jejich přítomnost na vazebním zasedání, měli reálnou možnost se zúčastnit vazebního zasedání, spolu s dodržáním lhůt, které byly stanoveny pro rozhodnutí o vazbě.⁸⁵

4. 7. 2. Průběh vazebního zasedání

Průběh vazebního zasedání je upraven v § 73g TrŘ, kdy po tom, co bylo zahájeno zasedání, podá předseda senátu nebo pověřený člen senátu (v přípravném řízení soudce) zprávu o stavu věci. Potom následuje vyjádření státního zástupce a obviněného k celé věci, včetně přednášení případných návrhů na podporu šetření potřebného pro rozhodnutí o vazbě.

Pokud není některá z osob přítomna, je tu možnost přečíst vyjádření a návrhy obsažené ve spise. Následně předseda senátu (v přípravném řízení soudce) vyslechne obviněného, a tím dochází k zaručení jeho práva být slyšen. Státní zástupce a obhájce mohou klást obviněnému otázky, ale až poté, kdy jim k tomu předseda senátu udělí slovo.

⁸⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 295

Je-li nutné provádění důkazů, použijí se ustanovení o dokazování v hlavním líčení. Provádění důkazů ve vazebním zasedání není tak formální jako při hlavním líčení a snaží se o naplnění účelu vazebního zasedání.⁸⁶

Na konci vazebního zasedání předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo státnímu zástupci, obhájci a obviněnému k závěrečným návrhům. Poté je vyhlášeno rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby, nebo může dojít k propuštění obviněného na svobodu. Rozhodnutí o vazbě má formu usnesení, proti kterému je možné podat stížnost u nadřízeného soudu. Takové rozhodnutí se vždy vyhláší v rámci vazebního zasedání.

Na závěr je nutno zmínit, že díky novele TrŘ zákonem č. 459/2011 Sb. došlo ke sladění naší právní úpravy s EÚLP a došlo tím k zaručení a posílení základních práv obviněného, které jsou garantované v článku 5 odst. 4 EÚLP a článku 8 odst. 2. Ty říkají, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku a dále, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Tím bylo zakotveno právo obviněného a povinnosti soudu slyšet obviněného, pokud je nechán ve vazbě, pravidelně a opakovaně. Tím je mu zaručena možnost vyjádřit se ke všem okolnostem důležitým pro vynesení rozhodnutí o dalším trvání vazby.

4. 8. Prostředky nahrazující vazbu

Obsahem § 73 a 73a TrŘ jsou alternativy vazby. Vazba je opatřením, které je fakultativní a subsidiární.⁸⁷ Zákonem je stanoveno, že institut vazby lze využít jen tehdy, kdy nemůže být dosaženo účelu vazby některým s alternativních opatření.⁸⁸

⁸⁶ ŠÁMAL, P., a kol., *Trestní řád*, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 950

⁸⁷ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2015. s. 262.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2003 sp. zn. 4 Tz 24/2003. Instituty, jimiž lze nahradit vazbu obviněného uvedené v ustanoveních § 73 a § 73a TrŘ, jsou vždy neoddělitelně spjaty s existencí konkrétních vazebních důvodů a se zákonem vymezenou maximální délkou trvání vazby v tom kterém stadiu trestního stíhání.

Po novele č. 265/2011 obsahuje TrŘ čtyři procesní opatření, sloužící k nahrazení vazby, a to záruku za další chování obviněného (§ 73 odst. 1 písm. a) TrŘ), písemný slib obviněného (§ 73 odst. 1 písm. b) TrŘ), dohled probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ) a peněžitou záruku (§ 73a TrŘ). Aby mohlo dojít k využití těchto prostředků, musí zde být okolnosti, kvůli kterým je důvod pro vzetí obviněného do vazby. Pokud by neexistovaly důvody vazby, nebylo by možné tyto opatření použít, nebylo by jimi co nahrazovat.⁸⁹ Pokud je důvodem vazby skutečnost dle § 67 písm. b), neboli obviněný je ve vazbě koluzní, nemůže být použito jiné opatření. V dalších případech je možné tyto prostředky uplatnit jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe.⁹⁰ Kumulaci opatření nahrazující vazbu řešil i Krajský soud ve svém usnesení.⁹¹

Jak už jsem zmínila, použití těchto opatření není možné v případě, kdy nejsou důvody pro vzetí obviněného do vazby, a podezření z trestné činnosti není dostatečným způsobem odůvodněno.

Další možností je, pokud je obviněný stíhán za úmyslný trestný čin, za který trestní zákon nestanoví trest odnětí svobody převyšující 2 léta nebo nedbalostní trestný čin, za který trestní zákon nestanoví odnětí svobody převyšující 3 léta a zároveň není splněn žádný ze zpřísněných důvodů vazby.

Stejná situace bude u trestných činů, za které nebude obviněnému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody a není splněn některý ze zpřísněných důvodů vazby.

A nakonec jsou opatření nahrazující vazbu vyloučena, pokud obviněný již dosáhl v přípravném řízení nebo v řízení před soudem nejvyšší přípustné délky vazby a v případě koluzní vazby.⁹²

Přijetí a odmítnutí nabídky náhrady má povahu rozhodnutí o vazbě a je vydáváno formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, která nemá

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 287.

⁹⁰ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 57.

⁹¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 12/2004, dle kterého při posuzování otázky, zda je možné nahradit vazbu jiným opatřením ve smyslu ustanovení § 73 odst. 1 a §73a odst. 1 TrŘ, nelze opominout hodnocení míry přesvědčivosti a spolehlivosti nabízeného opatření z hlediska možnosti dosáhnout jím stejného účelu jako vazbou. Větší míra přesvědčivosti a spolehlivosti opatření k nahrazení vazby může být shledána i v kumulaci takových opatření.

⁹² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2004, xxiv, 808 s. Beckova edice právní instituty. s. 523.

odkladný účinek.⁹³ Dojde – li k náhradě vazby jedním z opatření, obviněný je zavázán k plnění povinností, které vyplývají z daného opatření.

Pokud však nesplní tyto povinnosti a stále existují důvody pro vzetí do vazby, může soud v přípravném řízení na návrh státního zástupce vzít obviněného zpět do vazby a v řízení před soudem může takové rozhodnutí učinit i bez návrhu státního zástupce.

4. 8. 1. Záruka zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Tento typ opatření je upraven v § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ. Může být realizováno zárukou zájmových sdružení občanů nebo důvěryhodnou osobou. Zájmové sdružení občanů je definováno v § 3 odst. 1 TrŘ a řadí sem taxativní odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení (s výjimkou politických stran a politických hnutí), církve, náboženské společnosti a právnické osoby, které mají charitativní předmět činnosti. K tomu, aby byla použita záruka, mohou dát podnět buďto orgány činné v trestném řízení nebo obviněný, prostřednictvím svého obhájce. Je nutné, aby měla záruka písemnou formu a jejím obsahem bylo označení zájmového sdružení, jeho činnost, hodnocení obviněného a ty prostředky, které bude využívat při výkonu dohledu nad obviněným. Povinností zájmového sdružení občanů je pozitivním způsobem působit na obviněného či odsouzeného, vést ho k řádnému životu, a přijímat nutná opatření.⁹⁴

Kromě zájmového sdružení občanů může dát záruku důvěryhodná osoba, jejíž schopností musí být příznivé ovlivňování obviněného a jeho chování. Tou může být např. vychovatel v internátu pro učně, nadřízený zaměstnanec obviněného, rodiče nebo jiní příbuzní.⁹⁵ Může se ale stát, že rodiče nebudou splňovat podmínky pro to, aby mohly složit záruku, a to z důvodu, že měli velké problémy s výchovou, které mohly vyústit ke spáchání trestné činnosti.⁹⁶

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. Velké komentáře. s. 872.

⁹⁴ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 58.

⁹⁵ ŠÁMAL P. a kol., *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*, 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 868

⁹⁶ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ve věci sp. zn. 5 To 44/94, publikované pod č. 51/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR

4. 8. 2. Písemný slib obviněného

Slib může sepsat kdokoliv, ale musí na něm být vlastnoruční podpis obviněného. Buď může být podán samostatně, nebo jako součást žádosti o propuštění z vazby či stížnosti proti usnesení, kterým byl vzat obviněný do vazby. Součástí slibu je, že obviněný povede řádný život, na vyzvání se vždy dostaví k úkonům trestního řízení a bude oznamovat předem déletrvající vzdálení se z místa pobytu. Úspěšní tak jsou především ti, kdo mají dobrou pověst, žijí v řádném rodinném zázemí nebo obvinění se zdravotními problémy.⁹⁷ Souběžně s přijetím slibu může soud obviněnému uložit určité povinnosti a omezení. Povinnost může být příkaz k určitému chování a omezením je myšlen zákaz určitého chování. Povinností může být např. povinnost nahlásit předem změnu bydliště či povinnost podrobit se vhodným terapeutickým či psychologickým programům. Omezením se může zakázat např. požívání alkoholických nápojů, návštěva sportovních utkání či hraní hazardních her. Tyto povinnosti a omezení ale musí zajistit účel, který by jinak řešil institut vazby.⁹⁸ K podmínkám přijetí slibu lze poukázat i na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod spisovou značkou 6 To 48/92.⁹⁹

4. 8. 3. Dohled probačního úředníka

Novelou č. 265/2011 byl do TrŘ nově začleněno další alternativní opatření, a tím je dohled probačního úředníka. Toto opatření je dále upraveno v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Orgán, který rozhoduje o vazbě, musí zkoumat, jestli je možné dosáhnout účelu vazby tímto prostředkem. Pokud rozhodne o využití dohledu probačního úředníka, jsou obviněnému stanoveny další omezení, které musí dodržovat. Dle § 73 odst. 3 TrŘ je obviněný povinen dostavit se k probačnímu úředníkovi ve stanovených lhůtách, měnit místo pobytu pouze se souhlasem probačního úředníka a podrobit se dalším omezením,

⁹⁷ MANDÁK V., Náhrada vazby v trestním řízení. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 1972, č. 18/3, s. 45

⁹⁸ ŠÁMAL P., RŮŽIČKA M., VONDRUŠKA F., NOVOTNÁ J. a NOVOTNÝ F., *Přípravné řízení trestní*. 2. doplněné a přepracované vydání, C.H. Beck, 2003, s. 1184

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 6 To 14/92 (písemný slib obviněného jako náhrada za vazbu), publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí pod R 29/93

kteře soud stanoví v rozhodnutí výrokem, kteřý směřuje k tomu, aby se obviněný nedopustil trestného činu a nedocházelo k maření trestného řízení.¹⁰⁰ Musí zde však být přiměřenost mezi použitými omezeními a trestným činem spáchaným obviněným. Povinností probačního úředníka je podávat informace orgánu, kteřý rozhodl o dohledu, o tom, že obviněný porušil povinnost či omezení, kteřé mu byly dány.

Součástí výkonu dohledu je probační plán. Ten by měl být sestaven nejdéle do šesti měsíců od zahájení první spolupráce s obviněným. V tomto plánu by měla upřesněna forma jednotlivých konzultací, interval konzultací, kteřý by měl být přiměřený tomu, aby byl naplněn smysl dohledu. Nelze předem určit, jaký počet konzultací bude potřeba a jak často budou probíhat. Vždy je nutno přihlídnout k osobě obviněného. Lhůty, ve kterých se obviněný musí dostavovat k probačnímu úředníkovi, nesmí být ani v příliš krátkém rozmezí, aby obviněného neúčelně obtěžovaly a ani v příliš dlouhém rozmezí, aby nedošlo k zmaření účelu dohledu, kteřý pramení právě v pravidelném kontaktu úředníka a obviněného.¹⁰¹ Další náležitosti plánu dohledu představuje vymezení kontroly a způsobu plnění omezení, pokud byly soudem uloženy, stanovení lhůty, ve které bude plnit probační úředník informační povinnost vůči soudu a v neposlední řadě rovněž stanovení platnosti probačního plánu.¹⁰² Je nutné, aby docházelo k průběžnému aktualizování probačního plánu, a to vzhledem k jeho výsledkům a jiným rodinným či osobním postojím.

4. 8. 4. Peněžítá záruka

Toto opatření nahrazující vazbu patří mezi nejdůraznější, především kvůli tomu, že obviněnému hrozí vysoká majetková újma, pokud nesplní podmínky. Peněžítá záruka je přípustná, jestliže jsou tu vazební důvody § 67 písm. a) nebo c) TrŘ a orgán, kteřý rozhoduje o vazbě, ji přijme. Obsahem § 73a odst. 1 TrŘ je výjimka, kdy nelze přijmout peněžítou záruku. Je to tehdy, když je obviněný stíhán pro trestné činy vyjmenované v § 73a TrŘ a současně je také dán důvod vazby předstižné dle § 67 písm. c) TrŘ. Dle zákona musí obviněný složit záruku,

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář, I. díl. 5. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005, s. 547.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vyd.* Praha : C. H. Beck, 2013, s. 700.

¹⁰² ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě.* Praha: Leges, 2014, s. 411.

ale může ji složit i jiná osoba, ale obviněný s tím musí souhlasit a to písemně nebo ústní formou do protokolu. Osoba odlišná od obviněného, která má složit peněžitou záruku, musí mít informace o podstatě obvinění a o skutečnostech, ze kterých vyplývá důvod vazby, k tomu aby mohl zvážit, zda záruku poskytne, či ne.¹⁰³

Velkým zlomem ve způsobu určování výše peněžitě záruky byl zákon č. 265/2001 Sb. Předchozí úprava nepožadovala, aby soud rozhodl o peněžní záruce usnesením, stačilo jen neformální stanovení výše peněžitě záruky a výši zaznamenat do spisu nebo jako poznámku do protokolu o výsledku obviněného. Touto novelou byla zavedena nová možnost v rámci rozhodování dle § 77 odst. 2 TrŘ, a to podat návrh na propuštění obviněného z vazby na svobodu po přijetí peněžitě záruky.¹⁰⁴

Rozhodování o peněžitě záruce je dvoufázové. Nejdříve musí orgán rozhodnout o přípustnosti této záruky nebo vysloví, že nabídku peněžitě záruky nepřijímá. Minimální hodnotou kauce je 10 000 Kč. Horní hranice peněžitě záruky není zákonem stanovena. Při rozhodování o výši peněžitě záruky by měly být brány v potaz majetkové a osobní poměry a dále závažnost trestného činu. Peněžitou záruku je možné složit pouze v české měně, tedy v korunách. Kauci lze zaslat na uvedené číslo účtu, nebo je možné ji uhradit v pokladně soudu či jiného orgánu, který je činný v trestním řízení.¹⁰⁵

Jestliže se obviněný během trvání peněžitě záruky dopustí některého z jednání uvedeného v § 73a odst. 4 TrŘ (tedy že uprchne, skrývá se, nedostaví se na předvolání k úkonu trestního řízení, opakuje trestnou činnost, vyhýbá se nastoupení trestu odnětí svobody apod.) rozhodne soud (v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce), že peněžitá záruka připadá v celém rozsahu státu. Obviněný nebo i osoba, která složila kauci, musí být poučeni o důvodech, za kterých peněžitá záruka propadne státu.¹⁰⁶

¹⁰³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář* 1. díl. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 1525.

¹⁰⁴ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, str. 533

¹⁰⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 557.

¹⁰⁶ VANTUCH, Pavel. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 2003, roč. 11, č. 9, s. 53-54.

Na návrh obviněného nebo té osoby, která záruku složila, je možné zrušení nebo změna výše záruky. Může tak provést usnesením soud nebo státní zástupce, který v té době řízení vede, pokud důvody, které vedly k přijetí peněžitě záruky, pominuly (např. trestní stíhání bylo zastaveno, byla změněna právní kvalifikace, která vylučuje použití peněžitě záruky, věc byla postoupena jinému orgánu) nebo se změnily okolnosti rozhodné pro určení výše záruky (došlo k zastavení trestního stíhání pouze pro některé trestné činy, bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy).¹⁰⁷

Trvání peněžitě záruky je stanoveno u obviněného, který byl pravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu, do dne, kdy obviněný nastoupil k výkonu trestu odnětí svobody a zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení. Pokud obviněný nezaplatí peněžitý trest nebo náklady trestního řízení v určené lhůtě, použijí se na jejich zaplacení prostředky z peněžitě záruky.

4. 8. 5 Předběžná opatření

Zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, byl nově zaveden institut předběžného opatření (§ 88b až § 88o), které jsou jinak známé z občanského soudního řízení. Tím vznikla další možnost, jak nahradit vazbu, a byly tím posíleny zásady zdrženlivosti a přiměřenosti. Účelem těchto opatření je ochrana poškozeného, osob mu blízkých, zabránění obviněnému v páchání další trestné činnosti, dále pak zajištění účinného provedení trestního řízení a v neposlední řadě též ochrana společnosti.¹⁰⁸

Je možné je uložit pouze obviněnému a uložit ho lze jen v tom případě, kdy z jednání obviněného či z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu

¹⁰⁷ CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T., FENYK, J.. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 296

¹⁰⁸ ŠÁMAL P., MUSIL J., KUČHTA J. a kol., *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 289

obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, nelze v době rozhodování účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením.¹⁰⁹ Předběžná opatření může být uplatněno jako náhrada vazby jen v případě vazby předstízně.

Lze ho uložit obviněnému kdykoliv od zahájení trestního stíhání do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí. Dle § 88d až § 88l TrŘ lze uložit obviněnému zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky, zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí, zákaz návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákaz vycestování do zahraničí, zákaz držet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páchání trestné činnosti, zákaz užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, zákaz hazardních her, hraní na hracích přístrojích a sázek, nebo zákaz výkonu konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování nebo pokračování v trestné činnosti.

Rozhodování o předběžném opatření provede v přípravném řízení státní zástupce, v řízení před soudem pak předseda senátu. Proti rozhodnutím o předběžných opatřeních je přípustná stížnost (§ 88m TrŘ), která ale v zásadě nemá odkladný účinek (§ 88n odst. 4). Ten je dán pouze výjimečně, a to pouze u stížnosti státního zástupce a poškozeného proti rozhodnutí o zrušení předběžného opatření. Byl-li však státní zástupce nebo poškozený při vyhlášení takového rozhodnutí přítomen, má jejich stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí.

Předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí. Ukáže – li se například, že předběžné opatření již není nezbytně nutné v původně stanoveném rozsahu, rozhodne o jeho zrušení nebo změně předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo na návrh státního zástupce soudce.¹¹⁰ Může též rozhodnout o uložení jiného předběžného opatření, je – li to nezbytně nutné a jsou-li splněny podmínky pro jeho uložení. Pokud obviněný neplní podmínky

¹⁰⁹ JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2013. [18.2.2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

¹¹⁰ JELÍNEK, J. Předběžná opatření v trestním řízení. *Bulletin-advokacie.cz* [online]. 2013. [18.2.2016]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>

uloženého předběžného opatření, může to pro něj mít důsledky uložení pořádkové pokuty podle § 66 TŘ, uložení jiného druhu předběžného opatření nebo vzetí obviněného do vazby. Obviněný, jemuž je předběžné opatření uloženo, může také žádat o jeho zrušení.

5. SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU VAZBY

Institut vazby je upraven v Polském zákoně o trestním řízení ¹¹¹ ze dne 6. června 1997, který je v platnosti od 1. září 1998, konkrétně v hlavě šesté, oddílu 28. Nejedná se tedy o nejnovější úpravu, předcházeli mu zákony o trestním řízení z roku 1928 a 1969. Vazba je v polské právní úpravě shodně jako v naší právní úpravě zajišťovacím prostředkem, který lze použít za účelem správného průběhu řízení a výjimečně také, aby se předešlo spáchání nového trestného činu obžalovaným.

Polský institut vazby má též fakultativní povahu. Polská ústava z roku 1997 v článku 41 odst. 1 stanoví, že osobní nedotknutelnost a bezpečnost musí být zajištěna pro všechny. Každé zbavení nebo omezení svobody mohou být uloženy pouze v souladu s principy a podle postupů stanovených zákonem. Druhý odstavec uvádí, že každý, kdo byl zbaven svobody, musí mít právo se odvolat k soudu.

Každé zbavení svobody musí být neprodleně oznámeno rodině, nebo osobě, kterou uvede osoba, která byla zbavena svobody. Ve třetím odstavci najdeme ustanovení, ohledně zadržené osoby, která musí být informována okamžitě a způsobem srozumitelným pro tuto osobu a také o důvodech takového zadržení. Osoba musí být do 48 hodin od zadržení předána k soudu, který případ projedná. Čtvrtý a pátý odstavec tohoto článku ustanovuje humánní zacházení s osobami, které byly zbaveny svobody a osoba, která byla protiprávně zadržena, má právo na náhradu škody. Můžeme tedy říct, že polská ústava zahrnuje více ustanovení týkající se institutu vazby než-li naše ústava. ¹¹²

¹¹¹ Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555

¹¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Polská ústava z roku 1997

Článek 250 polského trestního řádu upravuje institut dočasné vazby, která je přípustná pouze na základě usnesení vydaného soudem na návrh prokurátora. Používá se v případech, které nesnesou odkladu. V usnesení je nutné uvést osobu, čin, z něhož je osoba podezřelá, právní kvalifikaci a základ pro použití tohoto prostředku. V usnesení je třeba určit dobu trvání a musí zde být uvedeny důkazy, které svědčí o spáchání trestného činu osobou obviněného. Je také nutné odůvodnit, z jakého důvodu nebyl použit jiný zajišťovací prostředek. V dalším článku je upravena stížnost, kterou je možno podat proti použití zajišťovacího prostředku.

V článku 257 § 1 polského TrŘ je přímo řečeno, že vazba nebude použita, pokud postačuje jiný zajišťovací prostředek. V dalším paragrafu konstatuje, že při použití vazby může soud nařídit, že ve chvíli zaplacení majetkové kauce bude tento zajišťovací prostředek změněn, ne však později než ve stanovenou dobu. Zde se polský TrŘ poprvé zmiňuje o možnosti náhrady vazby, ačkoliv je tato problematika řešena v dalších článcích. Lze tedy tvrdit, že oproti českému TrŘ je polská úprava velmi roztržštěná.

Důvody vazby, pro které lze vzít obviněného do vazby jsou obsahem článku 258 § 1. Vazbu lze použít, pokud je odůvodněná obava, že:

- 1) obžalovaný uprchne nebo se bude skrývat, zejména tehdy, pokud nelze určit jeho totožnost nebo nemá stálé místo pobytu v zemi
- 2) obžalovaný bude ovlivňovat osoby k falešným výpovědím nebo vysvětlením, anebo bude jiným protiprávním způsobem ztěžovat trestní řízení ¹¹³

Polský TrŘ tedy upravuje stejně jako český vazbu útěkovou a koluzní, avšak na rozdíl od české úpravy zde chybí vazba předstižná, která je upravena až v dalších ustanoveních.

V § 2 tohoto článku je zmíněno odůvodnění použití vazby a to pokud hrozí vysoký trest, čímž se tato úprava liší od naší úpravy, kde hrozba vysokým trestem spadá pod důvod vazby útěkové. Pokud jde tedy o spáchání trestného činu, kde je

¹¹³ Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555

horní hranice trestu stanovena alespoň na 8 let nebo pokud soud prvního stupně odsoudil obžalovaného k trestu odnětí svobody, který není nižší než 3 roky, potřeba použití zajišťovacího prostředku je odůvodněna hrozbou vysokého trestu.

Předstízná vazba je upravena v § 3 tohoto článku a může být použita pouze výjimečně a to tehdy, když je odůvodněná obava, že podezřelý z trestného činu proti životu, zdraví nebo všeobecné bezpečnosti a to zejména tehdy, pokud dotýčný vyhrožoval spácháním takového činu.

V dalších ustanoveních jsou upraveny okolnosti, za kterých nelze vzít obviněného do vazby, stejně jako v české úpravě, ačkoliv jejich úprava je odlišná od té naší. Pokud tu nejsou zvláštní překážky, je třeba upustit od použití vazby, pokud může tento institut způsobit vážné ohrožení života nebo zdraví obviněného anebo by mohlo způsobit velmi vážné důsledky pro něj a jeho nejbližší rodinu. Dále se vazba nepoužije, pokud z okolnosti věci lze usoudit, že soud vynese v rozsudku trest odnětí svobody s podmíněným odkladem nebo mírnější trest anebo by délka vazby mohla překročit délku nepodmíněného trestu odnětí svobody. Vazba nemůže být použita, pokud může být za trestný čin uložen trest odnětí svobody v délce kratší než jeden rok. Tyto okolnosti se však nepoužijí, pokud se podezřelý skrývá, opakovaně se nedostavil na předvolání nebo nelze určit jeho totožnost.

Ustanovení o vyrozumění o vazbě je shodně v upraveno v částech, kde trestní řády říkají, že o použití vazby je soud povinen informovat bezodkladně osobu obžalovanému nejbližší a může to být i osoba, kterou obžalovaný určí. Dále musí soud informovat pracoviště nebo školu, pokud jde o člena ozbrojených sil, tak jeho velitele. Oproti české úpravě jsou zde navíc ustanovení, kde je soud dále povinen také podat informaci o vzetí do vazby pečovatelskému soudu, pokud je nezbytné zajistit péči o děti vazebně stíhané osoby, dále orgánu určeného k péči o bezmocnou nebo nemocnou osobu, o níž vazebně stíhaný pečoval a učinit opatření pro zajištění ochrany majetku a bytu vazebně stíhané osoby. O těchto opatření je třeba informovat vazebně stíhanou osobu.

Doba trvání vazby v polské úpravě se značně liší od české tím, že zde není rozdělení dob týkajících se trvání vazby dle závažnosti trestného činu. V přípravném řízení nesmí doba trvání vazby překročit 3 měsíce. Pokud v této lhůtě nebylo možné vzhledem k mimořádným okolnostem ukončit přípravné

řízení, může být vazba prodloužena na návrh prokurátora, jestliže je to nezbytné, buďto soudem, který je příslušný k rozhodování ve věci a to maximálně na 6 měsíců nebo soudem vyššího stupně. Celková doba vazby nesmí překročit 2 roky a to do doby, kdy je vydán první rozsudek soudu prvního stupně. Tuto dobu smí prodloužit jen Nejvyšší soud na návrh soudu, který věc projednává a v přípravném řízení na návrh generálního prokurátora, z důvodu odkladu řízení, prodloužení psychiatrického pozorování, prodloužení lhůty pro vypracování znaleckého posudku, provádění důkazů v obzvláště složitých případech nebo mimo území státu a z důvodu jiných překážek, jejichž odstranění nebylo možné. Návrh na prodloužení vazby je nutné podat nejpozději 14 dnů před lhůty určené pro trvání vazby.

Podmínky pro rozhodnutí o neprodloužení propuštění z vazby jsou v polské úpravě stanoveny odlišně od české. Dojde k němu, pokud je obžalovaný osvobozený, řízení zastaveno nebo zastaveno podmíněčně, je podmíněně odložen výkon trestu, byl odsouzen k trestu, jehož úhrnná výška odpovídá maximální době vazby a nesmí mu být uložen trest odnětí svobody v jiné věci. Období vazby se počítá ode dne zadržení.

Co se týče institutů náhrady vazby, shodují se s naší úpravou jen částečně. Jedná se o náhrady vazby peněžitou zárukou a dohled zájmovým sdružením občanů nebo důvěryhodnou osobou. Polská úprava nezná náhradu písemným slibem a institut předběžného opatření, ale navíc ustanovuje některé alternativy, která naše úprava nezná.

Jako první v článku 266 uvádí jako náhradu vazby majetkovou kauci ve formě peněz, cenných papírů nebo zástavního práva, kterou může složit obžalovaný nebo jiná osoba. Na rozdíl od české úpravy je zde tedy víc možností pro zaplacení kauce. Výši, druh a podmínky kauce, zejména pak termín složení, je nutné určit v usnesení a přihlédně se na majetkové poměry obžalovaného a osoby, která skládá majetkovou kauci, také na výši způsobené škody a charakter spáchaného činu. Osoba, která složila kauci, je informována o každém předvolání obžalovaného. Pokud se obžalovaný skrývá, uteče nebo jiným způsobem ztěžuje trestní řízení, majetkové hodnoty propadnou státu. Poškozený má však přednost při uspokojování svých nároků, pokud náhrada škody nemůže být dosažena jiným způsobem. Po skončení zajištění majetkovou kaucí, se předmět kauce vrací.

Obžalovaný a ručitel mají právo účastnit se jednání soudu nebo podat písemně vysvětlení.

Jako další možnost náhrady je v článku 271 uveden dohled zaměstnavatele, školy, kterou obžalovaný navštěvuje, společenské organizace, jejímž je členem, kteří mají zajistit, že se obžalovaný dostaví na každé předvolání a nebude ztěžovat trestní řízení. Pokud je obžalovaný voják, může tuto záruku přijmout vojenský kolektiv prostřednictvím příslušného velitele. Dále tuto záruku může zajistit důvěryhodná osoba.

Při převzetí záruky musí být osobě, která poskytuje záruku, sdělen obsah obvinění a povinností, které vyplývají z ručení a důsledky jejich nedodržení. Osoba poskytující záruku je povinna bezodkladně informovat soud nebo prokurátora o jednáních obžalovaného, která směřují k vyhýbání se povinnosti dostavit se na předvolání nebo k jinému protiprávnímu ztěžování řízení.

Jako další náhradu lze použít předání obžalovaného pod dohled policie a pokud jde o vojáka tak pod dohled velitele. Osoba, která byla předána pod dohled, je povinna dodržovat požadavky obsažené v usnesení vydaného soudem nebo prokurátorem. Tyto povinnosti mohou spočívat v zákazu vzdalovat se z určitého místa, hlášení se u orgánu, který plní dohled v určitých časových intervalech a podávání informací o plánovaném odjezdu a termínu návratu.

Náhradou vazby může být také pozastavení výkonu služebních povinností nebo vykonávání povolání, zdržení se určité činnosti nebo řízení určitého druhu motorových vozidel.

V případě odůvodněné obavy z útěku, lze uložit zákaz vycestování ze země, a může být zadržen pas nebo jiný doklad, díky kterému je možné překročit hranice, nebo může být zakázáno vydání takového dokladu. Orgán rozhodující o zákazu vycestování, může zadržet doklad nejvýše 7 dnů, do té doby než vydá rozhodnutí.

6. ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Na tomto místě bych se chtěla zaměřit na připravovanou rekonstrukci trestního práva procesního, především pak na změny ohledně institutu vazby.

V březnu roku 2014 zahájila činnost pracovní Komise pro nový trestní řád složená z odborníků na trestní právo procesní. Jejím předsedou byl jmenován prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., který byl však nahrazen profesorkou Dagmar Císařovou. Dalšími členy jsou odborníci z praxe, a to soudci, státní zástupci, advokáti a zástupci ministerstva vnitra a Policie ČR a dále též odborníci z akademické oblasti. Nový trestní řád je bezesporu nezbytný. Současná právní úprava, která pochází z počátku 60. let, byla sice mnohokrát novelizována, ale její dnešní podoba rozhodně neodpovídá potřebám trestního řízení současné doby.

Nyní bych ráda uvedla několik návrhů ohledně změny úpravy institutu vazby, a to v návaznosti na Východiska a principy nového trestního řádu, který Komise pro nový trestní řád schválila v listopadu 2014.¹¹⁴

Mezi nejvíce problémové části současné úpravy bych zařadila ustanovení o opatřeních nahrazujících vazbu. Celou úpravu těchto opatření by byla potřeba upravit dle aplikační praxe, aby došlo k většímu využití těchto alternativních opatření. Dále bych zjednodušila systém rozhodování o použití peněžitě záruky. Trestní řád rozděluje toto rozhodování do dvou fází, nejprve musí být rozhodnuto, jestli je přijetí záruky přípustné a až poté je možné rozhodnout o propuštění obviněného z vazby. Kvůli tomuto způsobu rozhodování se tak nemůže zadržená osoba vyhnout vzetí do vazby složením kauce. Lépe by se jevílo rozhodnout o přípustnosti kauce a stanovení její výše zároveň při rozhodování o vzetí do vazby.¹¹⁵

Do budoucna je možné počítat s další možností náhrady vazby, a to elektronickým monitorováním osoby obviněného prostřednictvím elektronického náramku. Současná úprava umožňuje použití tohoto náramku jen u trestu domácího vězení a u osob podmíněně propuštěných s povinností zdržovat se

¹¹⁴ Východiska a principy nového trestního řádu. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/01/Trestn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d-v%C3%BDchodiska-a-principy.pdf>.

¹¹⁵ ZEMAN, P. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2011, roč. 10, č. 5, s. 144 - 146.

doma. Mohlo by se jednat o případy, kdy je obviněný ponechán na svobodě nebo propuštěn z vazby na základě záruky důvěryhodné osoby či zájmového sdružení, stanoveného dohledu probačního úředníka, písemného slibu obviněného nebo vydání předběžného opatření. Výhody lze spatřovat v nenarušení sociálních vazeb obviněného, co se týče kontaktu s rodinou, docházení do zaměstnání, věnování se zájmům.¹¹⁶

Souhlasím s Východiskem nového trestního řádu v tom, že ostatní zajišťovací prostředky budou v potřebné míře zjednodušeny a jinak budou v podstatě převzaty ze současné osvědčené úpravy. Jedinou menší změnou by mělo být posílení významu zásad zdrženlivosti a přiměřenosti. S rozvojem používání elektronických prostředků pro komunikaci bude upraveno zajišťování obsahu z elektronického zařízení, a to i dálkovým způsobem. Úprava předběžných opatření bude zjednodušena a novým způsobem navázána na použití ostatních zajišťovacích prostředků. V souvislosti s úpravou zajišťovacích prostředků budou upraveny i operativně pátrací prostředky.¹¹⁷

¹¹⁶ FILIPOVÁ, K. *Elektronické náramky by se mohly využívat místo vazby*, dostupné z <http://pravniradce.ihned.cz/c1-64069070-elektronicke-naramky-by-se-mohly-vyuzivat-misto-vazby>

¹¹⁷ *Východiska a principy nového trestního řádu*, s.33. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/01/Trestn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d-v%C3%BDchodiska-a-principy.pdf>.

7. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce byl komplexní popis právní úpravy vazby jako zajišťovacího institutu v českém trestním právu procesním. Právní úprava vazby je velmi široká a během posledních let u ní došlo k mnoha změnám v návaznosti na rozhodnutí Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva. Jde o snahu reagovat na změny ve společnosti a především na praxi, protože díky té je možné zjistit nedostatky v právní úpravě.

K tomu, aby mohlo dojít k vzetí obviněného do vazby, musí být splněny všechny podmínky, a to materiální a formální. Musí zde být tedy důvody, pro které lze vzít obviněného do jednoho z typů vazby, tj. vazba útěková, koluzní a předstižná. Proto, aby mohl být použit tento zajišťovací institut, musí soud vydat rozhodnutí. O vzetí do vazby není oprávněn rozhodovat státní zástupce. Ten má však silné postavení během přípravného řízení.

I přes rozsáhlost této problematiky, jsem se pokusila o částečné přiblížení v předchozích pěti kapitolách.

Po úvodní kapitole jsem se zabývala historickým vývojem vazby na našem území, kde jsem přiblížila trestní řády vydané během 19. a 20. století a jejich novely. Poté jsem se zaměřila na přelomovou novelu trestního řádu z roku 1961, která byla účinná od 1. ledna 2002. Díky ní došlo k velkým změnám ohledně institutu vazby a byl snížen počet uložení vazby, a tím tedy splněn účel novelizace.

Ve druhé kapitole jsem obecně vymezila pojem vazby a účel jejího využití.

Ve třetí nejrozsáhlejší kapitole jsem představila zákonnou úpravu vazby. Jako první jsou zde popsány jednotlivé důvody vazby a také zpřísněné možnosti těchto důvodů. Mezi další patřily typy zvláštních důvodů vazby, kde jsem nezapomněla uvést problematiku vazby ohledně řízení ve věcech mladistvých. Zvláštností je zde nízký věk pachatele a velmi negativní vliv na mladistvého. Je tedy nutné odlišné úpravy, především v době trvání vazby a v možnostech opatření nahrazujících vazbu. Dále jsem se věnovala tématu rozhodování o vazbě, a to o vzetí do vazby, o možnosti rozhodování v přípravném řízení a ve stádiu před soudem a stížnosti proti těmto rozhodnutím, a vazebním zasedáním jako

zvláštním typem zasedání. Na konci této kapitoly jsem se podívala na možnosti prostředků náhrady vazby a na předběžná opatření, která lze také využít jako náhradu vazby.

V předposlední kapitole jsem srovnala právní úpravu vazby Polska s platnou právní úpravou v České republice. Snažila jsem se o přiblížení polské úpravy a následné porovnání s českou právní úpravou a zhodnocení těchto dvou úprav.

Na závěr jsem zaměřila na připravovanou rekodifikaci trestního práva procesního a doplnila úvahami de lege ferenda, kde jsem navrhla možné změny v trestním řádu do budoucna.

Vazba představuje nejzávažnější zajišťovací prostředek, který nejvíce zasahuje do lidských práv a svobod. Obviněný je zbaven osobní svobody, i když ještě není pravomocné rozhodnutí o vině a hledí se na něj stále jako na nevinného. Obviněný je izolován od své rodiny a nejbližších, což má negativní vliv nejen na něj, ale i na jeho blízké. I přes tyto důsledky je nezbytné použít tento prostředek, proto aby byl dosažen účel trestního řízení. Pouze zákon určí, pro jaké důvody a na jak dlouho lze vzít obviněného do vazby.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

8. 1. Komentáře, učebnice, monografie

- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: ASPI, 2015, 824 s.
- HENDRYCH, D., a kol. *Právníký slovník*. Praha : C. H. Beck, 2001. 1481 s. ISBN 978-80- 7179-360-4
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9
- JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, 752 s. 978-80-7201-641-9
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné*. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 834 s. ISBN 978-80-7400-042-3
- MANDÁK Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis. 1975. 301 s.
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. ISBN 978-80-7179-572-8
- RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*, 1. vydání. Praha: LexisNexis CZs.r.o., 2005, 147s. ISBN 80-86199-93-2
- RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck,2004, 808 s. ISBN 80-7179-817-7.
- SOLNAŘ, V. *Učebnice trestního řízení platného v zemi české a moravskoslezské*. 1. vydání. Praha : Melantrich, 1946. 224 s.

- STORCH, F. *Řízení trestní rakouské*. II. díl. Praha : J. Otto, 1897, 1144 s. 859-4-315-0746-8
- ŠÁMAL, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4
- ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. ISBN 80-7179-741-3
- ŠÁMAL, P., a kolektiv. *Trestní řád*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0
- ŠÁMAL, P., a kolektiv. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ H., SOTOLÁŘ A., HRUŠÁKOVÁ M., ŠÁMALOVÁ M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, 992 s. ISBN 978-80-7400-350-9
- ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2014, 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9
- VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. ISBN 978-80-7400-321-9
- ZEMAN, P. a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-100-4

8. 2. Odborné články

- BAXA, J. K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce. *Trestní právo*, 12/1996.
- CÍSAŘOVÁ, D. Princip presumpce nevinny. *Socialistická zákonnost*, 1/1968.
- FILIPOVÁ, K. *Elektronické náramky by se mohly využívat místo vazby*, Pravniradce.ihned.cz [online] 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW:

<http://pravniciradce.ihned.cz/c1-64069070-elektronicke-naramky-by-se-mohly-vyuzivat-misto-vazby>

- HANUŠ, L. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby, *Právní rozhledy*, 11/2004.
- JELÍNEK, J. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin-advokacie.cz [online]. 2013 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>
- KRÁL, V. K nové úpravě vazebního řízení. *Trestněprávní revue*. 2/2001.
- RŮŽIČKA M., CHROMÝ J., PŘEPECHALOVÁ K., “Vazební“ novela trestního řádu a její dopad na činnost státních zástupců. *Státní zastupitelství*, 1/2012.
- ŠÁMAL P. K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. *Soudní rozhledy*, 4/2003.
- ŠÁMAL, P. K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, *Trestněprávní revue*. 2/2004.
- VICHEREK, R., Důvody vazby. *Trestní právo*, 9/2012.
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. *Právní rádce*, 9/2003.
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. *Právní rádce*, 8/2003.
- VICHEREK, R., *Koluzní důvod vazby*. Epravo.cz [online] 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/>
- ZEMAN, P. a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 5/2011.

8. 3. Právní předpisy

- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním
- Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

- Zákon č. 141/1961 Sb., O trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách
- Zákon č. 119/1873 ř. z., Řád soudu trestního
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
- Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Polská ústava z roku 1997

8. 4. Judikatura

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 347/96
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2002, sp. zn. IV. ÚS 16/02

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2005, sp. zn. III. ÚS 226/05
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. I. ÚS 305/06
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1770/07
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 4. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2665/13
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2876/15
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. III. ÚS 1301/13
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 12/2004
- Usnesení Vrchního soudu sp. zn. 7 To 52/2013 ze dne 10. 6. 2013
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ve věci sp. zn. 5 To 44/94, publikované pod č. 51/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 6 To 14/92 (písemný slib obviněného jako náhrada za vazbu), publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí pod R 29/93

8. 5. Internetové zdroje

- <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-radu-cislo-4592011-sb>
- Východiska a principy nového trestního řádu. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/01/Trestn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d-v%C3%BDchodiska-a-principy.pdf>

RESUMÉ

The subject matter of this diploma thesis is “ Custody in criminal proceedings”. This is an important part of a criminal process where there is a restriction of personal freedom based on a need to ensure people for acts of a prosecution. It is a complex issue which requires proper and sensitive legislation and as well as appropriate use in a practice.

Institute of custody is a specific measure of the criminal procedure, which allows arresting the accused in criminal proceedings. The purpose of the Institute of custody is not to sanction the accused, but to prevent obstructing, impeding the implementation of evidence, avoiding criminal proceedings, punishment or continuing in the crime for which the he is prosecuted. When the Institute of custody is used, it is important to remember the principle of proportionality and restraint, because the custody is perceptible interference in personal liberty of the accused.

The diploma thesis is divided in six chapters. Starting with a short introduction into the issues of custody, in the first chapter i describe its historical development in the Czech Republic. The second chapter discusses the term and idea of custody, its purpose, main features and custody principles. The third chapter focuses on substantive enactment of custody, specifically on conditions for custody and their definitions. The forth chapter discusses formal legal custody right and explains the way the substantive custody rights, case apart of custody, deciding about custody, and describes the means replacing the custody along with all their forms and their use in specific cases. The fifth compares Polish treatment with Czech. The final charter is motivated by my reflections of the possible regulation „de lege ferenda“.